

NOVADPĒTNIECĪBA: MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN KOMUNIKĀCIJA

Arheoloģiskā mantojuma un militārā mantojuma aizsardzība,
senlietu aprīte, metāldetektoru izmantošana un mantraču atbildība

Mārcis Kalniņš

Arheologs

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras priekšmetu aprītes daļas eksperts

05.11.2025., Rīga, Latvijas Kultūras Akadēmija

Mārcis Kalniņš

Arheologs

- PhD kandidāts vēsturē.
- Arheoloģisko izpēšu dalībnieks kopš 2001. gada.
- Kopš 2015. gada pētnieks Latvijas Universitātē.
- Kopš 2020. gada Nacionālas kultūras mantojuma pārvaldes eksperts.
- Kopš 2021. gada Latvijas Arheologu biedrības valdes priekšsēdētājs.
- Kopš 2023. gada Baltic Region Heritage Committee darba grupas “Illicit Trafficking in Cultural Goods” vadītājs.
- Kultūras ministrijas starpinstitucionālās darba grupas kultūras mantojuma aizsardzībai un glābšanai krīzes situācijās loceklis.
- NKMP Kultūras priekšmetu (senlietu) novērtēšanas komisijas un Arheoloģisko pieminekļu un vēsturisku notikumu vietu kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanas komisijas loceklis.
- Biedrs “The International Union of Prehistoric and Protohistoric Sciences (UISPP)”, “European Association of Archaeologists (EAA)”, ICOMOS, Turaidas muzejrezervāta atbalsta biedrībā.

Arheoloģiskais mantojums

[..] par arheoloģiskā mantojuma elementiem jāuzskata **visas atliekas, priekšmeti un citas cilvēces pagātnes pēdas:**

- i. kuru saglabāšana un izpēte palīdz izsekot cilvēces vēsturei un tās attiecībām ar dabisko vidi;
- ii. par kurām galvenā informācija tiek iegūta arheoloģiskos izrakumos vai atklājumos, vai lietojot citas zinātniski-pētnieciskas metodes cilvēces vēstures un ar to saistītās vides pētniecībai, un
- iii. kuras atrodas Dalībvalstu jurisdikcijā.

3. Arheoloģiskais mantojums ietver konstrukcijas, ēkas, ēku grupas, labiekārtotas teritorijas, pārvietojamus objektus, cita veida pieminekļus, kā arī to kontekstu gan sauszemē, gan zem ūdens.

Eiropas Konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai, Latvija ratificējusi un stājies spēkā 30.01.2004.

Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Arheoloģiskā mantojuma aizsardzība

Arheoloģiskā mantojuma aizsardzība Latvijā ir daļa no plašākas **kultūras mantojuma aizsardzības sistēmas**, ko regulē vairāki normatīvie akti, valsts institūcijas un profesionāli arheologi. Tās mērķis ir saglabāt senatnes liecības par Latvijas teritorijas apdzīvotību un vēsturi nākamajām paaudzēm.

Arheoloģiskais mantojums ir ierobežots resurss, tādēļ tas tiek aizsargāts visā pasaulē.

Arheoloģiskā mantojuma aizsardzības tiesiskais pamats Latvijā

Arheoloģiskā mantojuma aizsardzību Latvijā galvenokārt nosaka:

- **Likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”**
Tajā definēts, kas ir **arheoloģiskais piemineklis**, kā arī noteikta to **reģistrācija, izpēte, saglabāšana un aizsardzība**.
- **Ministru kabineta noteikumi Nr. 720** «Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi», kuri nosaka:
 - **arheoloģisko pētījumu atļauju izsniegšanas kārtību;**
 - **darbu veikšanu kultūras pieminekļu teritorijās;**
 - **atradumu nodošanas un glabāšanas kārtību.**
- **Krimināllikums un Administratīvās atbildības likums** paredz sankcijas par nelikumīgām darbībām ar arheoloģiskajiem priekšmetiem vai pieminekļiem (piemēram, rakšanu ar metāla detektoru bez atļaujas).
- **NILPFN likums** nosaka, ka NKMP ir atbildīga par mākslas un antikvāro priekšmetu tirgus uzraudzību, tai skaitā arī uzrauga senlietu apri.

Arheoloģiskās senvietas un senlietas

Kultūras pieminekļu veidi:

1. Nekustamie kultūras pieminekļi:

— **atsevišķi objekti** — ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, atsevišķas apbedījuma vietas;

— **kompleksi objekti** — **arheoloģiskās senvietas**, arhitektūras ansambļi un kompleksi, pilsētu un citu apdzīvoto vietu vēsturiskie centri, ielas, laukumi, kvartāli, **kultūrlānis**, **kapsētas**, kultūrvēsturiskas ainavas, piemiņas vietas, vēsturiskas vietas un teritorijas.

2. Kustamie kultūras pieminekļi:

— **atsevišķi objekti** — **arheoloģiskie atradumi**, **senlietas**, nekustamo pieminekļu elementi, vēsturiskas relikvijas, mākslas darbi, rokraksti, reti iespieddarbi, kinodokumenti, fotodokumenti un videodokumenti, skaņu ieraksti;

— **kompleksi objekti** — vēsturiski izveidojušies kompleksi, atsevišķu objektu fondi un kolekcijas, kas ir nedalāma kultūrvēsturiska vērtība.

Par kultūras pieminekļiem atzīstami gan savā sākotnējā izskatā saglabājušies objekti, gan to atsevišķas daļas un fragmenti.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS

Par kultūras pieminekļu aizsardzību 2.pants **Kultūras pieminekļu veidi**

Arheoloģiskā dokumentācija kā daļa no mantojuma

- **Arheoloģija** kopumā ir **destruktīva zinātne**, jo tās pamata metode – izrakumi, neatgriezeniski bojā pētāmo objektu - kultūrslāni. Tādēļ **Latvijā** ar likumu ir noteikts, ka **arheoloģisko izpēti, drīkst veikt tikai ar Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes rakstveida atļauju** un tās kontrolē.
- Izrakumu gaitā **arheologa pienākums ir informāciju** par pētāmo objektu, kas tiek iznīcināts, **pārnest** tādā veidā, lai tā saglabātos **dokumentārā veidā**.
- Līdz ar to arī **arheoloģiskās izpētes dokumentāciju** var uzskatīt par daļu no **arheoloģiskā mantojuma**.
- Latvijā arheoloģiskā dokumentācija glabājas **Nacionālajā kultūras mantojuma pārvaldē, muzejos un LU Arheoloģiskajā materiālu krātuvē**.

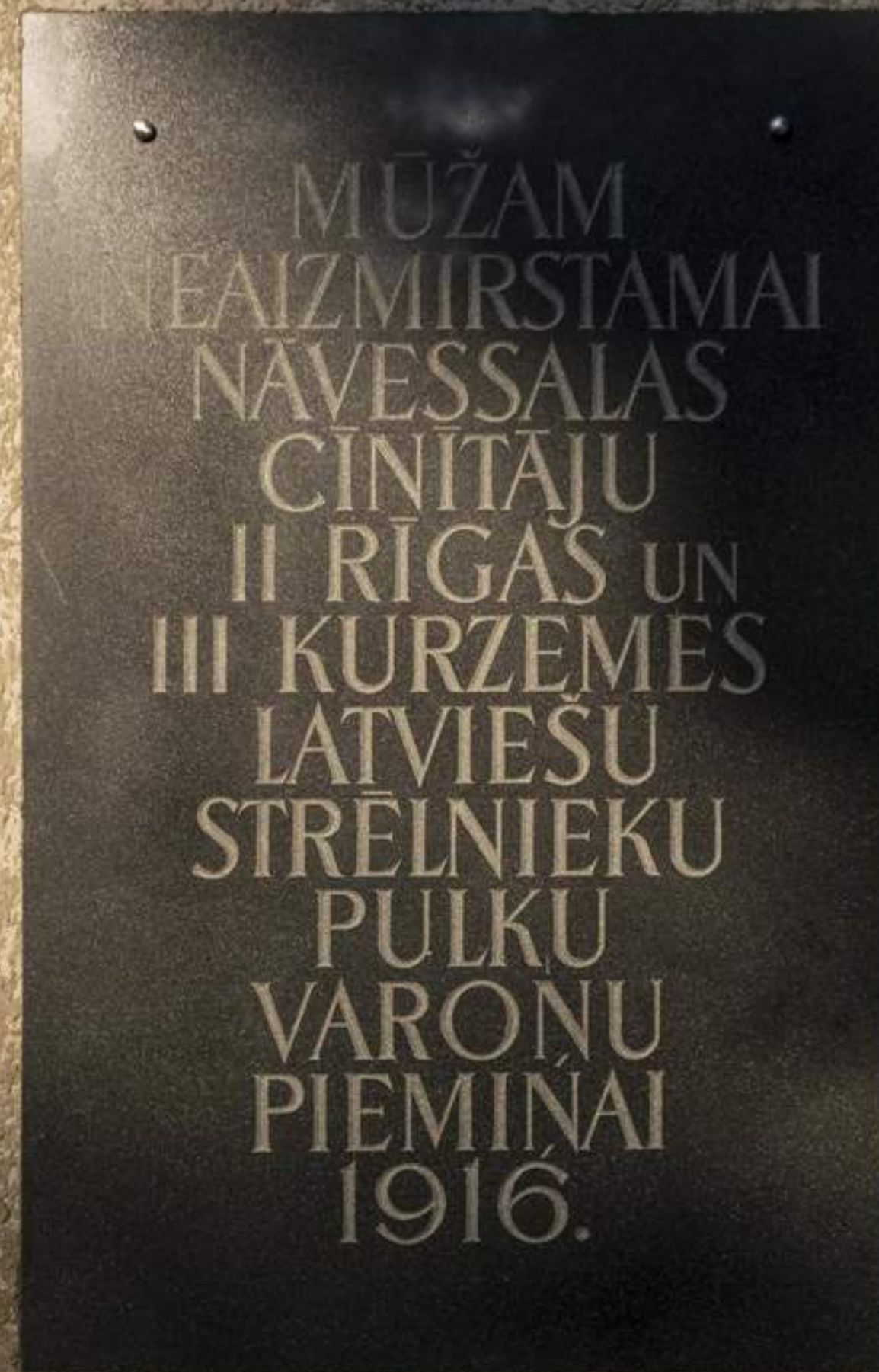
Foto: Antonija Vlicāne, LU HZF LVI

Militārais mantojums

Militārais mantojums ir **vēsturiskas liecības par aizsardzību, karadarbību un militāro klātbūtni**. Tas ietver:

- **Fortifikācijas:** pilis, bastioni, forti, ierakumi, bunkuri, zemnīcas, nocietinājumu līnijas;
- **Militārās būves un infrastruktūra:** garnizoni, noliktavas, kara ostas, aerodromi, radaru stacijas;
- **Pieminekļi un apbedījumi:** karavīru kapi, pieminekļi karu upuriem, piemiņas vietas;
- **Militārā tehnika:** lielgabali, kuģi, lidmašīnas, tanki, kas saglabāti muzejos vai brīvdabā;
- **Dokumentālais un nemateriālais mantojums:** kartes, dienasgrāmatas, atmiņu stāsti, militārās tradīcijas.

Latvijas normatīvajos aktos, kas saistīti ar kultūras mantojuma aizsardzību, netiek izmantot termins «militārais mantojums». Tas vairāk uztverams kā zinātnisks vai tūrisma jēdziens.

Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr. 91 Nāves sala
Foto: Gatis Vanags, NKMP

Militārā mantojuma aizsardzība no kultūras pieminekļu aizsardzības sistēmas viedokļa

Militārā mantojuma objekti valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir iekļauti kā:

- **Arhitektūras pieminekļi** – Daugavgrīvas cietokšņa apbūve, Daugavpils cietokšņa apbūve, arsenāli u.c. celtnes un būves
- **Pilsētbūvniecības pieminekļi** – Daugavpils cietoksnis
- **Vēsturisku notikumu vietas** – kauju vietas (8), Nāves sala, Ložmetējkalns
- **Industriālais piemineklis** - Daugavpils cietokšņa lielgabali, Liepājas Karostas ūdenstornis
- **Arheoloģijas pieminekļi** – kreisera vraks «Brēmene», skanstis (13)
- **Mākslas pieminekļi** – pieminekļi kritušajiem karavīriem (19)

Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr. 9176 - Kreisera "Bremen" vraks
Foto: Algidras Zibolis, NKMP

Militārā mantojuma problemātika

- Sabiedrības attieksme.
- Politizētā vēstures daļa.
- Karavīru ekshumācijas tiesiskie un ētiskie jautājumi.
- Objektu daudzums un stāvoklis.
- Drošības jautājumi.
- Īpašumtiesību jautājumi.
- Dārgumu mednieki un objektu postīšana.

Arheoloģiskais mantojums: SENLIETAS

Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Ne visas senas lietas ir senlietas un ne visas senlietas ir senas lietas!

NKMP, M.Kalniņa foto

Dažādi metāla priekšmeti 34 gab. – monēta 1940. g. piekapeika, pistoles patronu čaulītes 6 gab., pistoles lodes 4. gab., šautenes čaulīte, svina šrapnelis, pudeļu korķīši un to fragmenti 4 gab., dzelzs riņķītis (sprādze (?)), krāsainā metāla plāksnītes (atgriezumū).

Datējums: 20. gs.

Atrasti 2022. gadā

Dzelzs šaurasmens uzmavas cirvji 10 gab.

Datējums: 1.-4. gs.

Atrasti 2024. gadā

Arheoloģisko senlietu apriti regulējošie normatīvie akti

- Likums «Par kultūras pieminekļu aizsardzību»
- Civillikums
- Krimināllikums
- MK noteikumi Nr. 846 «**Noteikumi par kultūras pieminekļu, tajā skaitā valstij piederošo senlietu, mākslas un antikvāro priekšmetu izvešanu no Latvijas un ieviešanu Latvijā**»
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/880 (2019. gada 17. aprīlis) **par kultūras priekšmetu ieviešanu un importu**
- Muzeju likums

Dzelzs kaujas cirvis ar abpusēji pagarinātu pieta segu un trīsstūrveida izlaidumiem kāta cauruma sānos. Datējums: 11.-12. gs.
Nodots izvērtēšanai NKMP 2025. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Kas ir senlieta?

Senlietas ir cilvēka apzinātas darbības rezultātā radīti priekšmeti — artefakti (piemēram, rotaslietas, ieroči, darbarīki, iedzīves priekšmeti, keramikas izstrādājumi, monētas veselā vai fragmentārā veidā), kas **atrasti** zemē, virs zemes vai ūdenī.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS
Par kultūras pieminekļu aizsardzību
2.pants **Kultūras pieminekļu veidi**

Bronzas šķēršu saktas 3 gab.
Datējums: 2.-3. gs.
Atrastas 2024. gadā

Nozaudētas lietas

Lieta uzskatāma par nozaudētu, kad tās nozaudētājs nezina, kur to meklēt, vai no kā pieprasīt, vai kādā kārtā dabūt atpakaļ savās rokās.

Civillikums 943. pants

<https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>

Apslēptā manta

Apslēpta manta ir visas zemē ieraktas, iemūrētas vai kā citādi **noslēptas vērtīgas lietas, kuru īpašnieks** notecējušā laika ilguma dēļ vairs **nav uzzināms**.

Apslēpta manta, kas atrasta uz savas paša vai uz bezīpašnieka zemes, kļūst par atradēja īpašumu.

Civillikums 952. pants

<https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>

Dzelzs berdiša tipa cirvis ar trapeces formas kātcaurumu un asmeni ar liktu muguru. Cirvja garums - 30 cm un platums (no asmens līdz kāta galam) - 12,5 cm..

Datējums: 16. gs.

Atrasts 2024. gadā

Bronzas cirvis.

Datējums: 1500.-1300. g.pr.Kr.

Atrasts 2024. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Kam pieder senlietas?

Atrastas lietas

Nozaudētas lietas atradējam, ja viņam nozaudētājs zināms, jāatdod tā pēdējam, saņemot no viņa pienākošos atradēja algu (948. p.).

Par tādas lietas atrašanu, kura pieder pie karavīra apbruņojuma, jāpaziņo tuvākai kara priekšniecībai.

Civillikums 944. pants

Ja lietas atradējs nezina, kas to nozaudējis, tad viņam jāpaziņo par savu atradumu vietējai policijai nedēļas laikā no atrašanas dienas.

Civillikums 945. pants

<https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>

NKMP, M.Kalniņa foto

Agrās ripas māla krūze.

Datējums 17.-20. gs.

Atrasta 2024. gadā

Monēta – sestercijs, bronza,
kalta imperatora Severa
Aleksandara (Severus
Alexander). Valdīšanas laikā
Romā.
Datējums 232. g.
Atrasta 2024. gadā

Apslēpta manta

**Aizliegts meklēt apslēptu mantu uz
svešas zemes.** Kas rīkojas pretēji
šim noteikumam, **nedabū neko no
viņa atrastās apslēptās mantas**, un
visa šī manta **piekrīt tam, kam
pieder zeme.**

Kas uz svešas zemes nejauši atradis
apslēptu mantu, iegūst pusi no tās;
bet otra puse piekrīt zemes
īpašniekam.

Civillikums 953. pants

<https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums>

Īpašumtiesības uz arheoloģiskajām senlietām

1. Ja notecējušā laika termiņa ilguma dēļ **vairs nav zināms senlietu (apslēptas mantas) īpašnieks**, tad tās **pieder zemes īpašniekam/valdītājam, izņemot gadījumu, ja senlietas vecākas par 1701. gadu** atrastas **arheoloģiskās senvietās vai to aizsardzības zonās**.
2. **Valstij pieder visas senlietas, kas atrastas valsts īpašumā un valdījumā esošās zemē, kā arī piejūras pludmalēs.**
3. **Arheoloģiskās senvietās, kas ieguvušas valsts aizsargājama vai jaunatklāta kultūras pieminekļa statusu, kā arī to aizsardzības zonās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas (ar datējumu līdz 17. gadsimtam ieskaitot) ir valsts aizsardzībā un pieder valstij, un tās glabā publiskie muzeji.** Šis noteikums neattiecas uz senlietām, par kurām līdz 2013.gada 30.martam persona ir paziņojusi Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei, kā arī uz senlietām, kuru likumīgu izcelsmi persona ir pierādījusi pēc 2013. gada 30. marta un saņēmusi par to Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes rakstveida apliecinājumu.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS Par kultūras pieminekļu aizsardzību 7.pants
Īpašuma tiesības uz kultūras pieminekļiem

4. **Nacionālais krājums ir nacionālā bagātība, un tas ir valsts aizsardzībā.**

Muzeju likums, 13. pants Nacionālais krājums.

Bronzas lentveida aproces 6 gab., ornamentētas. Četras no aprocēm pēc nodiluma no viena komplekta. Iespējams ziedojums vai depožīts.
Datējums: 13.-14. gs. Atrastas 2024. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Kultūras pieminekļu izpētes darbus, kas var novest pie kultūras pieminekļa pārveidošanas, arī arheoloģisko izpēti, drīkst veikt tikai ar Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes rakstveida atļauju un tās kontrolē.

Kultūras pieminekļu izpētē aizliegts izmantot ierīces metāla priekšmetu un materiāla blīvuma noteikšanai (piemēram, metāla detektorus), izņemot gadījumus, kad to atļāvusi Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde.

Bez nekustamā īpašuma īpašnieka (valdītāja) atļaujas kultūras pieminekļī aizliegts veikt kultūras pieminekli pārveidojošas darbības un izmantot ierīces metāla priekšmetu un materiāla blīvuma noteikšanai (piemēram, metāla detektorus).

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS

Par kultūras pieminekļu aizsardzību 21. pants. Kultūras pieminekļu izpētes, konservācijas, restaurācijas un remonta darbu veikšanas kārtība

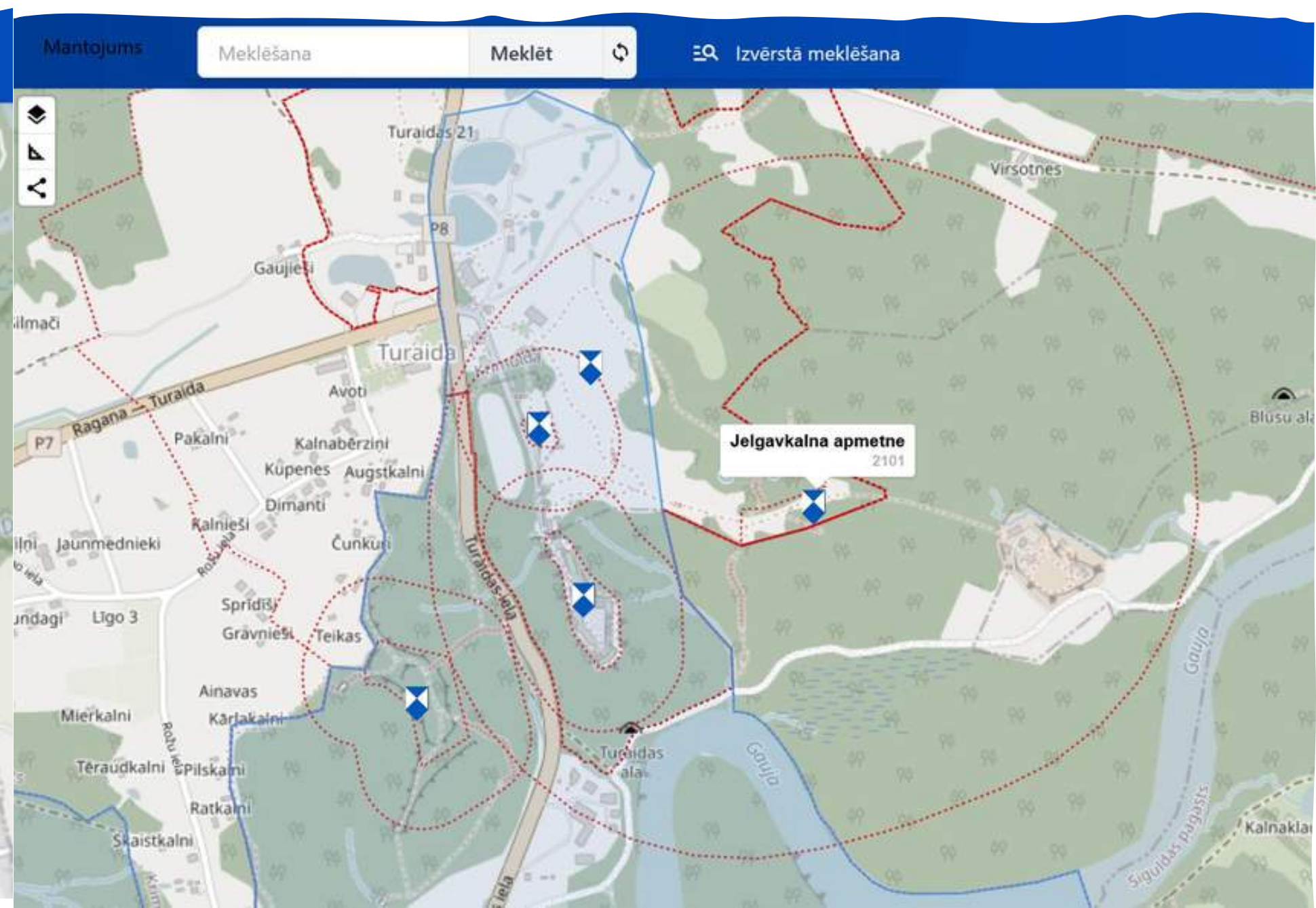
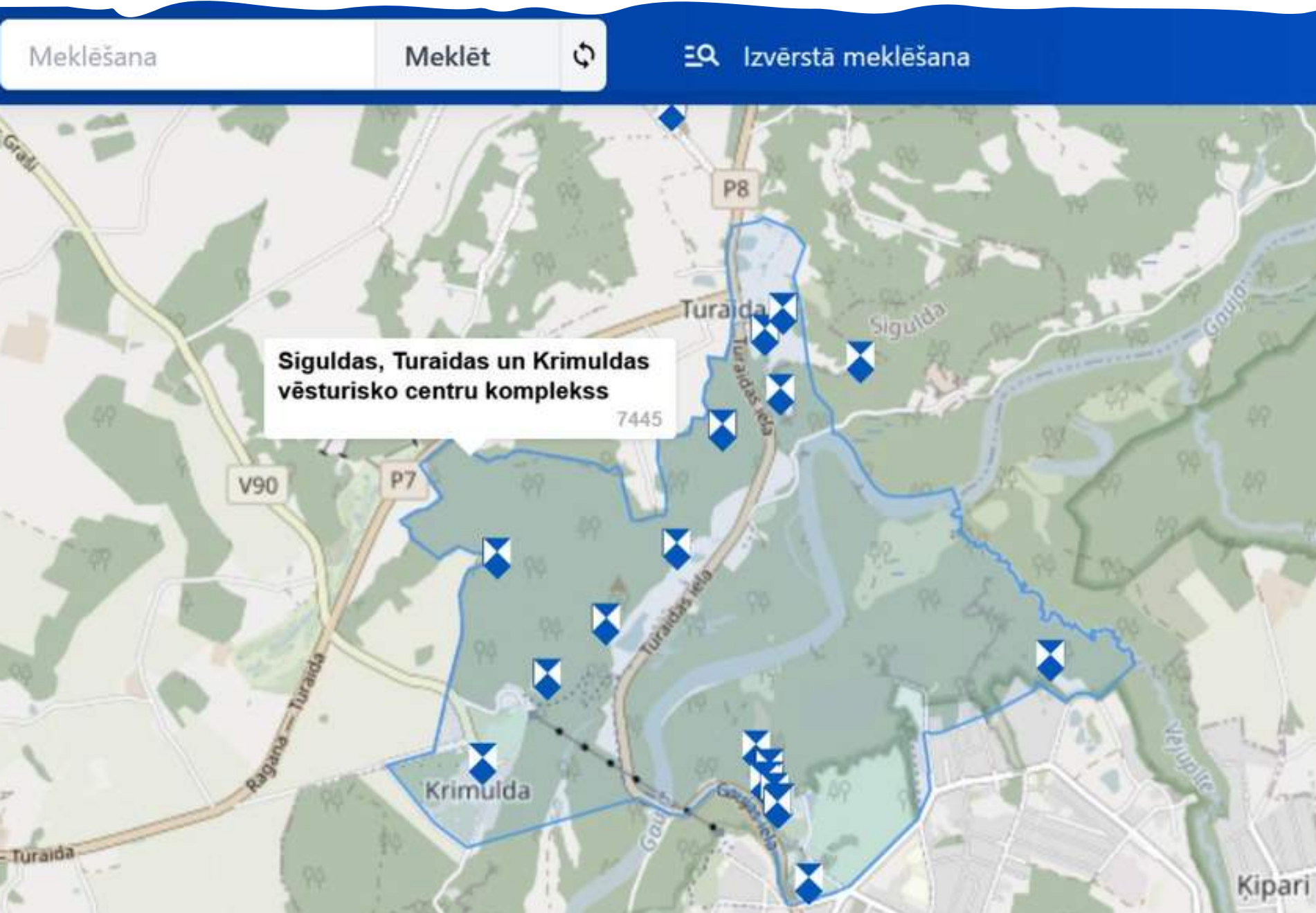

Kā zināt, kur atrodas
kultūras pieminekļi?

Kā zināt, kur
atrodas kultūras
pieminekļi?

<https://karte.mantojums.lv>

Bronzas kaklarinķis ar uzliektiem tauru galiem. Datējums: 500.-1. g.pr.Kr.

Atrasts 2025. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Jaunatklātie objekti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība, neatkarīgi no tā, kā īpašumā tie atrodas, **līdz jautājuma izlemšanai par šo objektu iekļaušanu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā**, bet ne ilgāk kā sešus mēnešus no dienas, kad par to ticis informēts objekta īpašnieks, **atrodas valsts aizsardzībā**.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS
Par kultūras pieminekļu aizsardzību
17.pants **Jaunatklāto kultūras pieminekļu aizsardzība**

Fragments no ornamentētas bronzas gludās aproces ar paplatinātu vidusdaļu un horizontāliem valnīšiem centrā. Datējums: 14.-15. gs. Atrasta 2023. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Aizliegts iznīcināt, bojāt un bez Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes atļaujas atsavināt, iegūt, glabāt, pārvietot vai pārsūtīt senlietas, kuras saskaņā ar šā likuma [7.](#) panta ceturtās daļas noteikumiem pieder Latvijas valstij.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS
Par kultūras pieminekļu
aizsardzību **3.¹ pants Rīcība ar
senlietām**

<https://likumi.lv/ta/id/72551-par-kulturas-piemineklu-aizsardzibu>

Nacionālā kultūras
mantojuma pārvalde

Ko darīt, ja atrasta senlieta?

Augšzemes tipa akmens cirvis. Datējums: 1800. - 500. g. pr. Kr.
Atrasts 2023. gadā
NKMP, M.Kalniņa foto

Par objektiem, kuri atrasti zemē, virs zemes, ūdenī, būvēs vai to daļās un atliekās un kuriem varētu būt vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība, kā arī par to atrašanās vietu un apstākļiem atradējs nekavējoties, bet ne vēlāk kā piecu dienu laikā rakstveidā paziņo Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS

Par kultūras pieminekļu aizsardzību 17.pants

Jaunatklāto kultūras pieminekļu aizsardzība

Bronzas profilētas saktas 3 fragmenti. Datējums: 1. gs.

Nodoti NKMP 2023. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

<https://likumi.lv/ta/id/72551-par-kulturas-piemineklu-aizsardzibu>

Nacionālai kultūras mantojuma pārvaldei

no

(Vārds Uzvārds)

Adrese: _____

e-pasts: _____

tel.: _____

iesniegums.

2024. gada 20. jūlijā es **Vārds Uzvārds** ar metāldetektoru *pārstaigājot uzartu lauku/veicot meklēšanu mežā/cits* ap 300 m uz Z no bijušā Gaiziņkalna skatu torņa vietas un ap 300 m uz D no atpūtas bāzes "Gaiziņš" koordinātēs LKS92 E(x) 304928, N(y) 619522 aptuveni 30 cm dziļumā atradu dzelzs cērti, kas datējama ar vidējo vai vēlo dzelzs laikmetu.

Informēju, ka atradums tiks nodots glabāšanā Madonas novadpētniecības un mākslas muzejā.

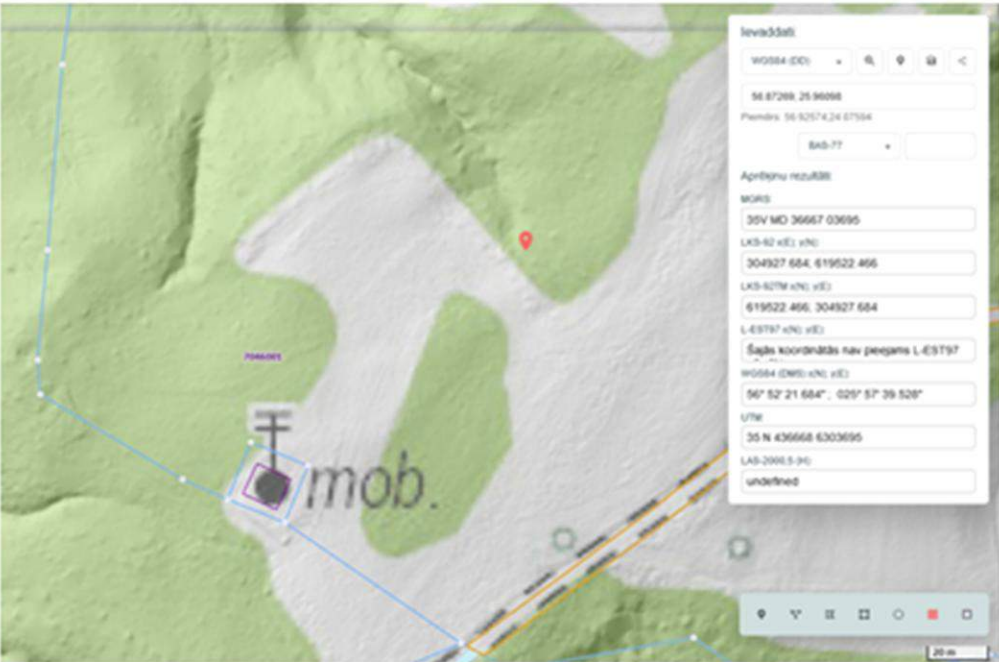
Iesnieguma pielikumā senlietas attēli un plāns ar atzīmētu atradumu vietu.

Datums

Paraksts

1. Att. Dzelzs cērtes foto.

2. Att. Atradumu vietas kartes

Iesniegumu iespējams iesniegt:

- Atnesot fiziski uz Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi
- Atsūtot pa pastu uz adresi: Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050
- Elektroniski uz e-pastu pasts@nkmp.gov.lv

Uguns šaujamieroču (lielgabalu) dzelzs lodes 2 gab. Mazākās diametrs 54 mm, lielākās – 96 mm. Datējums: 17.-19. gs. Nodotas NKMP 2023. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Rokas ugunsieroča krama uzsites
aizdedzes mehānisma detaļa – gailis.
Datējums: 17.-18. gs.
Nodots NKMP 2023. gadā

Ar atradumiem iespējams ierasties
Nacionālās kultūras mantojuma
pārvaldes Kultūras priekšmetu aprites
daļā Rīgā, Pils ielā 20, kur eksperti, ja
nepieciešams, palīdzēs sagatavot
iesniegumu. Lūgums vizīti pirms tam
saskaņojot darba dienās no 8.30-17.00
(piektdienās no 8.30-16.00) zvanot pa
tālruni (+371) 66164798, (+371)
67224519, vai sazinoties e-pastā:
marcis.kalnins@nkmp.gov.lv.

Apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi

Gadījumos, kad senlietas ir atrastas uz privātas zemes ārpus kultūras pieminekļiem un to aizsardzības zonām un atradumu vieta vai senlieta netiek pasludināta par kultūras pieminekli, pēc senlietas īpašnieka pieprasījuma Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde izsniedz apliecinājumu par senlietas likumīgu izcelsmi.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV - 1050, tālr. 28908600, e-pasts pasto@mantojums.lv, www.nkmp.gov.lv

Apliecinājums Nr. 07-10.3/1 par senlietas likumīgu izcelsmi

1. Senlietas apraksts

Monēta – šiliņš (solīds), varš, kalts Žečpospolitas valdnieka Jana Kazimira II valdīšanas laikā Polijā.

2. Izmēri

Diametrs:
15.30 mm

3. Masa

0.95 g

4. Datējums

1664

5. Materiāls

Krāsainais metāls – varš

6. Citas raksturīgas pazīmes

Averss: karaļa portrets profilā pa labi, kuru

aptver lēģenda IOAN CAS REX

Reverss: Polijas ģerbonis – viengalvainais

ērglis ar Vāsu kūli vairogā uz

krūtīm. Lēģenda: SOLID REGN POLO 1664

7. Izcelsmes vieta, valsts

Kadastra Nr.: 46840070067, Penkules pagasts,

Dobeles novads, Latvija

8. Senlietas attēls

9. Iesniegtie dokumenti, kas apliecina senlietas izcelsmi iesniegums par senlietu atradumiem (Reģistrēts Pārvaldē 03.10.2023., Nr. 08019/2023)	
10. Apliecinājums Apliecinu, ka visa sniegtā informācija un pavaddokuments norādītā informācija par senlietas izcelsmi ir patiesa. Vieta: Rīga, Latvija Datums: 05.06.2024. Paraksts _____	11. Apliecinājuma izdevējestāde Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050, Latvija Z. v. Vieta: Rīga, Latvija Datums: 05.06.2024. Paraksts _____ /J.Asar
12. Šai veidlapai ir pievienoti pielikumi uz 0 lapām	

* Apliecinājums apstiprina iesniedzēja tiesības uz senlietas īpašumtiesībām, bet nav uzskatāma par šī kultūras priekšmeta autentiskuma apliecinājumu.

Apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi

- **2022. gadā izsniegti 124 apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi**
- **2024. gadā - 14 apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi**

Monētas - bronza, AE3, kaltas imperatora Flāvija Valenta valdīšanas laikā Romas impērijā. Datējums: 364.-378. g. 2022. gadā izsniegti apliecinājumi par to likumīgu izcelsmi.

NKMP, M.Kalniņa foto

Apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi

- **2022. gadā izsniegti 124 apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi**
- **2024. gadā - 14 apliecinājumi par senlietu likumīgu izcelsmi**

Monēta – sestercijs, bronza, kalta Senās Romas impērijas imperatora Sevesa Aleksandra (Severus Alexander) vadīšanas laikā Romā. Datējums: 231.-235. g. Atrasta kopā ar vēl 5 līdzīgām 2024. gadā

17. gs. monētu depozīta atradums pie Dobeles 2025. gadā

Foto: M.Kalniņš, NKMP

6 dālderu depozīta atradums Inčukalna apkārtnē 2024. gadā

6 sudraba dālderu jeb patagonu depozīts.
Datējums 1616.-1645. Atrastas 2024. gadā.

NKMP, M.Kalniņa foto

«Anonīmais senlietu dāvinājums» Aizputes novadpētniecības muzejam 2024. gadā

Bronzas krusta plāksnes sakta.
Datējums: 12.-13. gs. Arheoloģiska senlieta.

Bronzas lentveida aproce. Datējums: 13.-14. gs. Arheoloģiska senlieta.

Bronzas lentveida aproču fragmenti 24 gab., deformēti, deguši. Datējums: 13.-14. gs. Arheoloģiskas senlietas.

Bronzas pakavsaktas 2 gab. ar skaldņotiem galiem un segmentveida ornamentētu loku, vienai saktai griezumā apaļa zosla ar paplatinātu kāju, otrai trūkst viens skaldņotais gals. Datējums: 13.-14. gs. Arheoloģiska senlieta.

Bronzas vīto kaklariņķu fragmenti 8 gab. Datējums: 12.-13. gs. Arheoloģiskas senlietas.

Latgaļu senkapu 2010. – 2016. gada izlaupīšanas sekas

Villaines fragmenti ar
ieaustiem bronzas
gredzentiņiem un uz
velku pavedieniem
uzvērtām spirālītēm.
Datējums: 11.-12. gs.

Spirāļu
grīstes
vainagu
fragmenti
Datējums:
10.-12. gs.

Ādas jostas
fragmenti
Datējums:
12.-13. gs.

Bronzas spirālaproce, deformēta.
Datējums: 10.-11. gs.

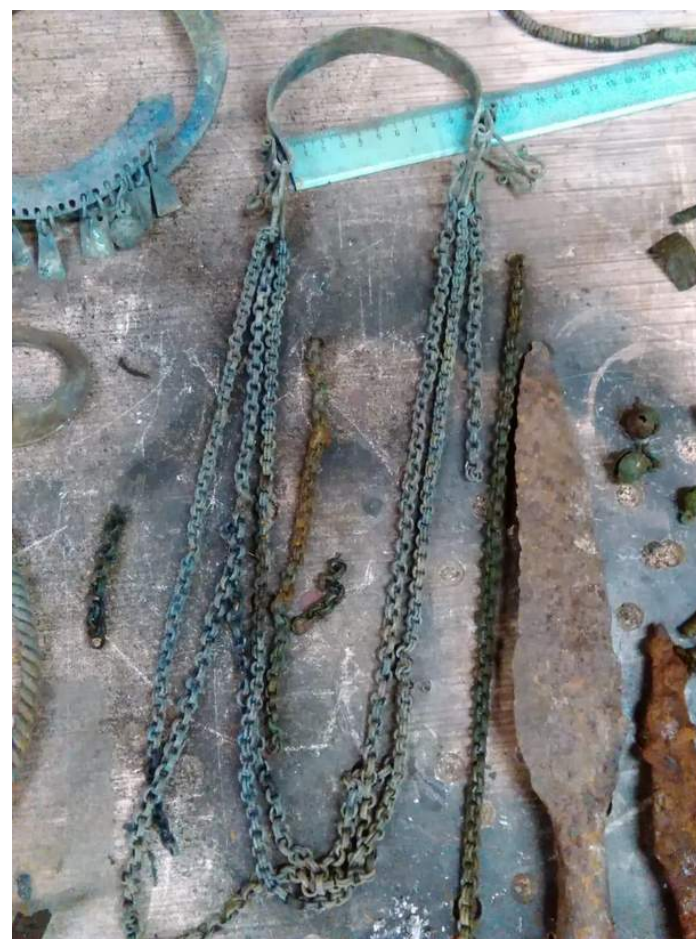

Kaklarotas, kas
veidota no ādas
sloksnītes ar uzvērtām
bronzas spirālītēm,
rombveida
piekariņiem ar
trapeceveida mēlītēm
un piekarinātiem kauri
gliemežvākiem,
fragmenti Datējums:
12.-13. gs.

Pazudušas senlietas!

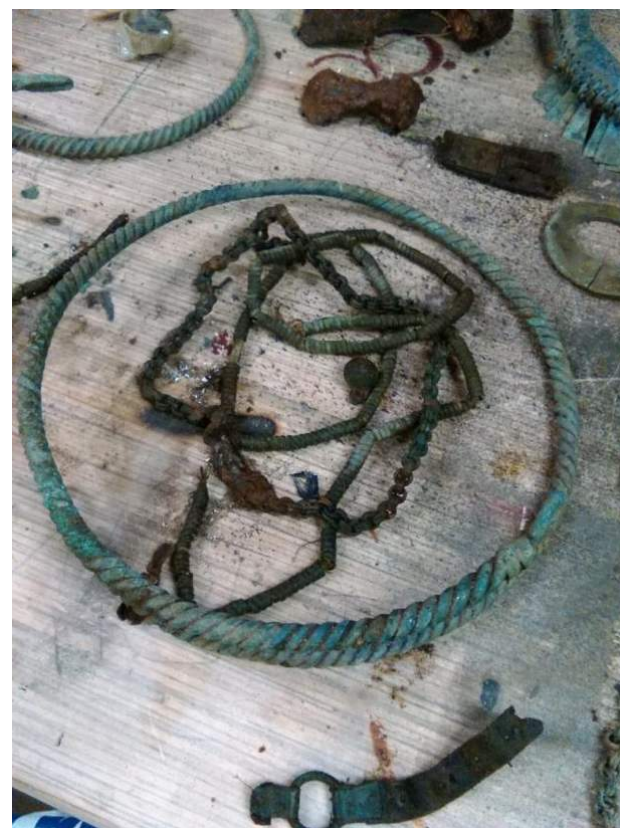
Zināms, ka 2023 gadā pie Staklišķiai (Prienai rajons) Lietuvā ir izraktas senlietas, kas, visticamāk, nelikumīgi pārvietotas uz Poliju un pārdotas privātkolekcionāram

Fotogrāfijas no dārgumu mednieka telefona, iegūtas 2023. Priekšmeti iegūti Latvijā un pārdoti laika posmā no 2015.-2020. gadam

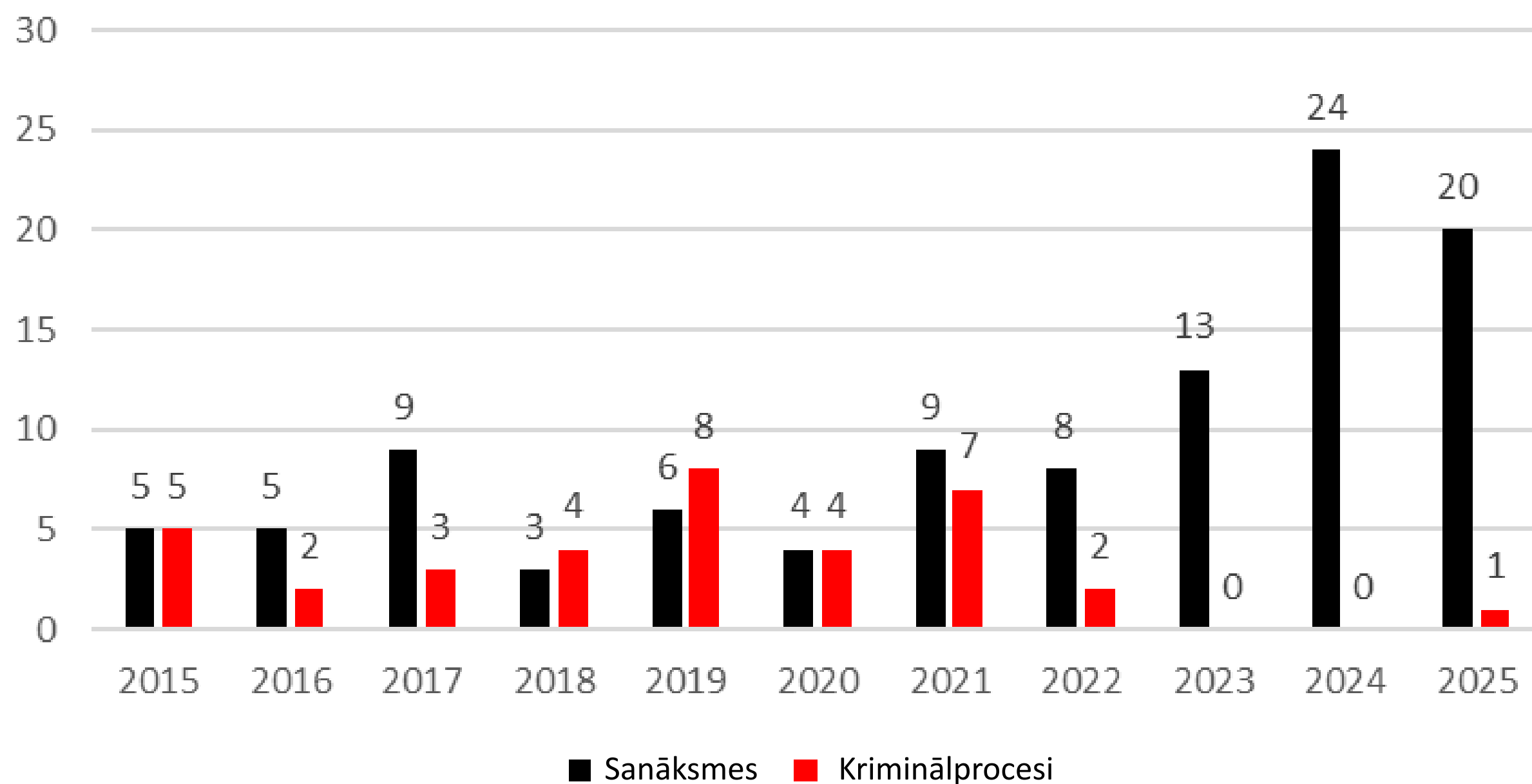

Pazudušas senlietas!

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Arheoloģisko priekšmetu (senlietu) novērtēšanas komisija

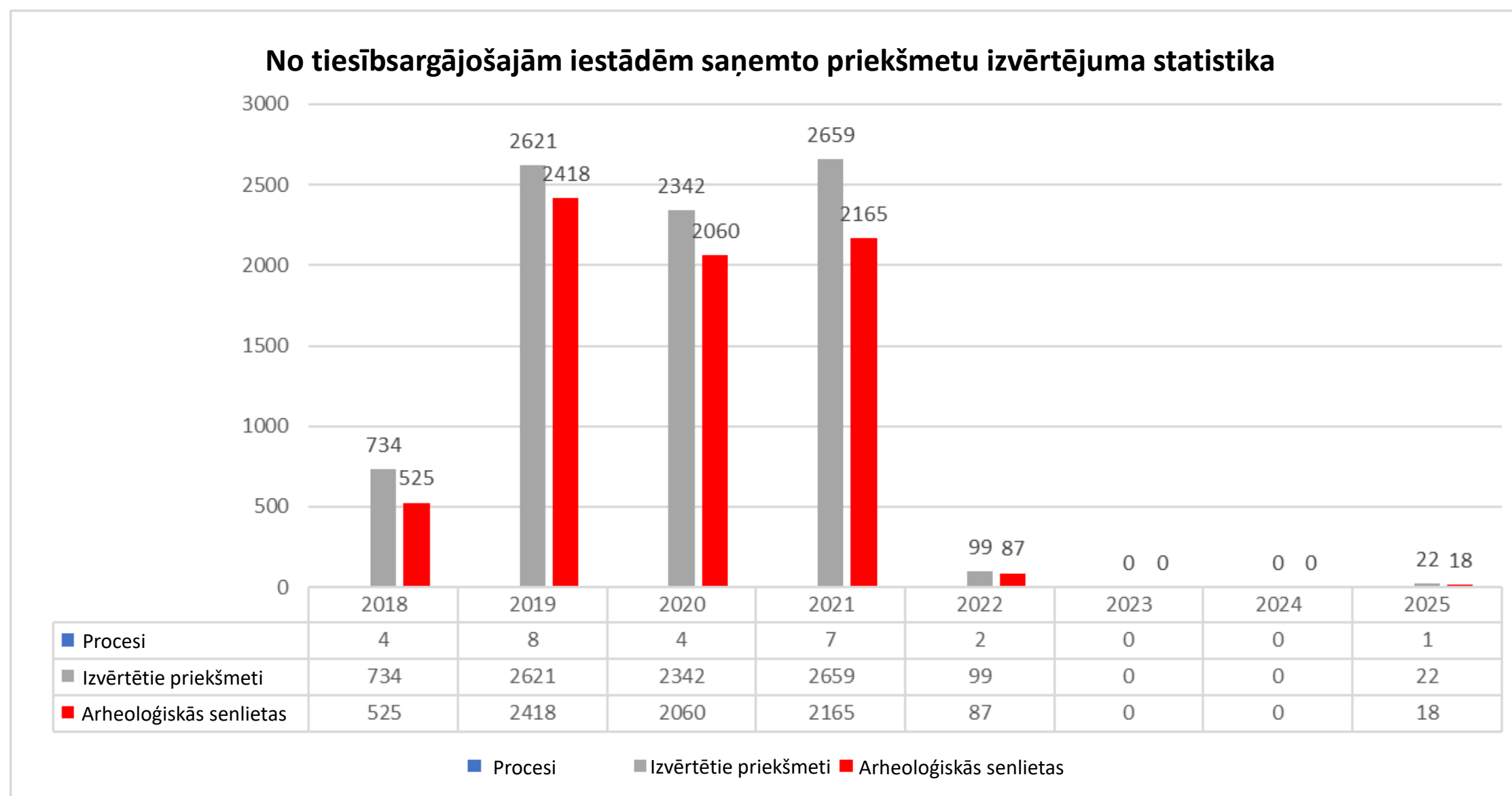
NKMP AP(s)NK sēžu statistika

2.-18. gs. senlietas, kas iesniegtas
izvērtēšanai 2023. gadā

Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Arheoloģisko priekšmetu (senlietu) novērtēšanas komisija

- No 2018. gada līdz 2022. gadam ir izvērtēti **8455** priekšmeti, no tiem par senlietām vecākām par 17. gs. (ieskaitot) atzītas **7255**
- No arheoloģiskajām senlietām **6127** novērtētas finansiāli par kopējo summu **122 552.50 EUR**

Monētas 79 gab.. – solidus, varš, kaltas Polijas-Lietuvas valdnieka Jana Kazimira II (1648–1668) valdīšanas laikā. Datējums: 1659.-1668. gads.

Izņemtas 2021. gadā

Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Novērtētas: 79,00 EUR

23

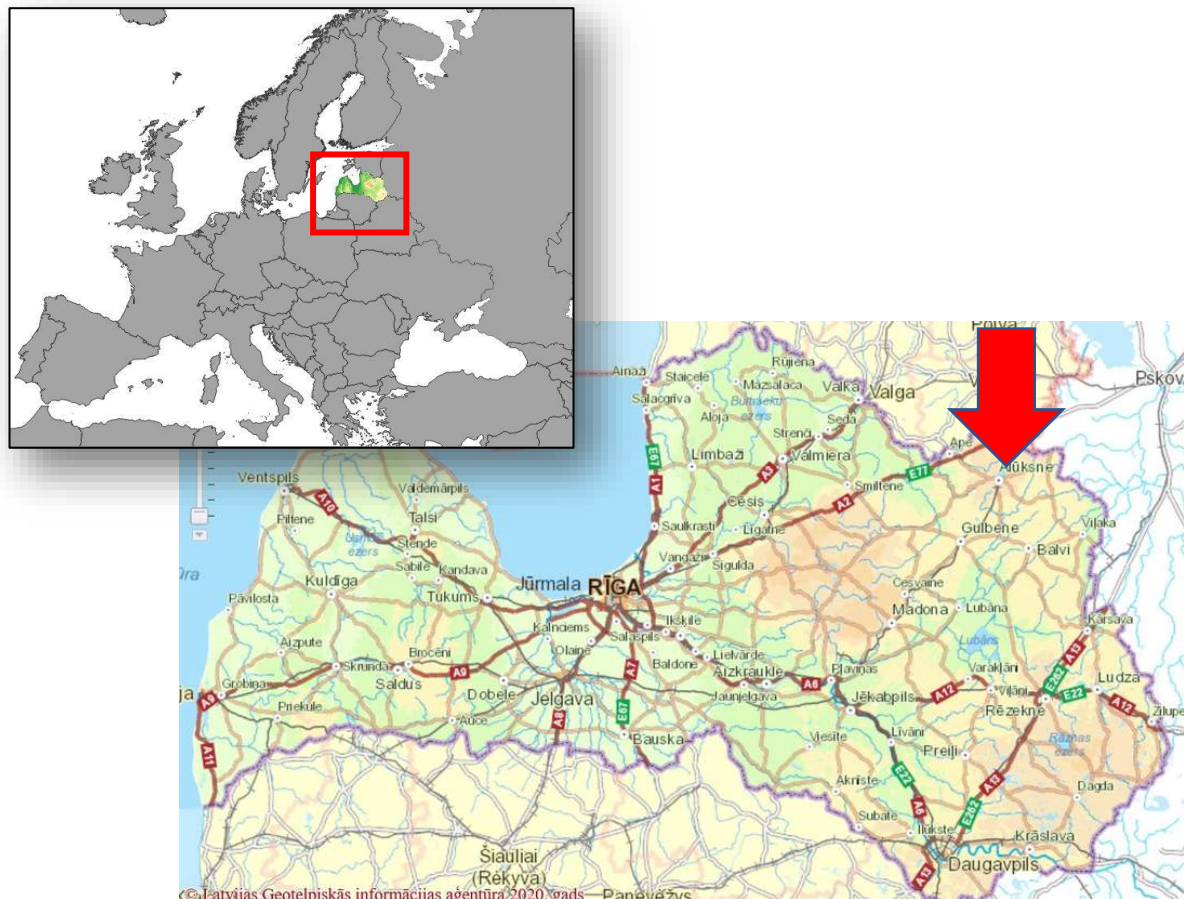

6.

Asaru senkapu (valsts nozīmes
arheoloģiskais piemineklis Nr. 138)
izlaupīšana 2013-2016

7.

Asaru senkapi
(valsts nozīmes arheoloģiskais
piemineklis, valsts aizsardzības Nr.
138)
Alūksnes novads, Alsviķu pagasts

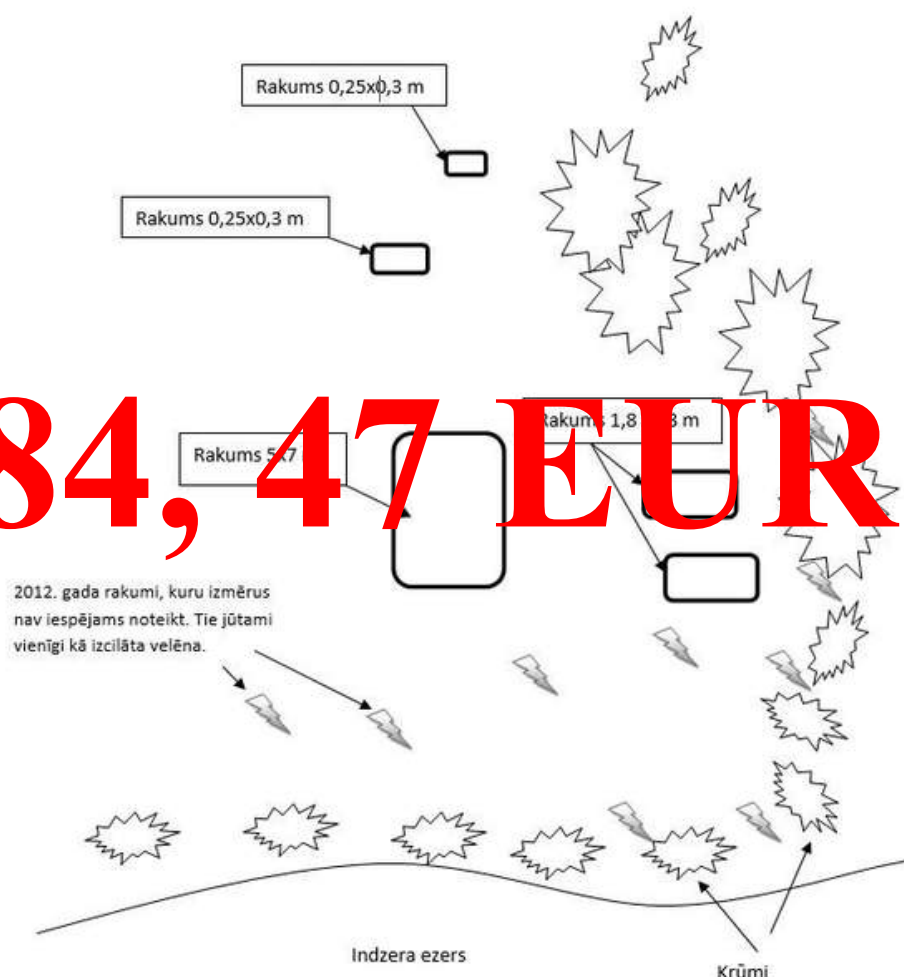
Foto: S.Dundure, NKMP

2013. gadā konstatētie postījumi

No pielikuma NKMP
Vidzemes reģionālās
nodaļas 17.07.2013.

apsekošanas aktam Nr.14.4 –
06/313

17784,47 EUR

2016. gadā konstatētie postījumi
No pielikuma NKMP Vidzemes
reģionālās
nodaļas 27.05.2016. apsekošanas
aktam Nr.14.4 – 06/155

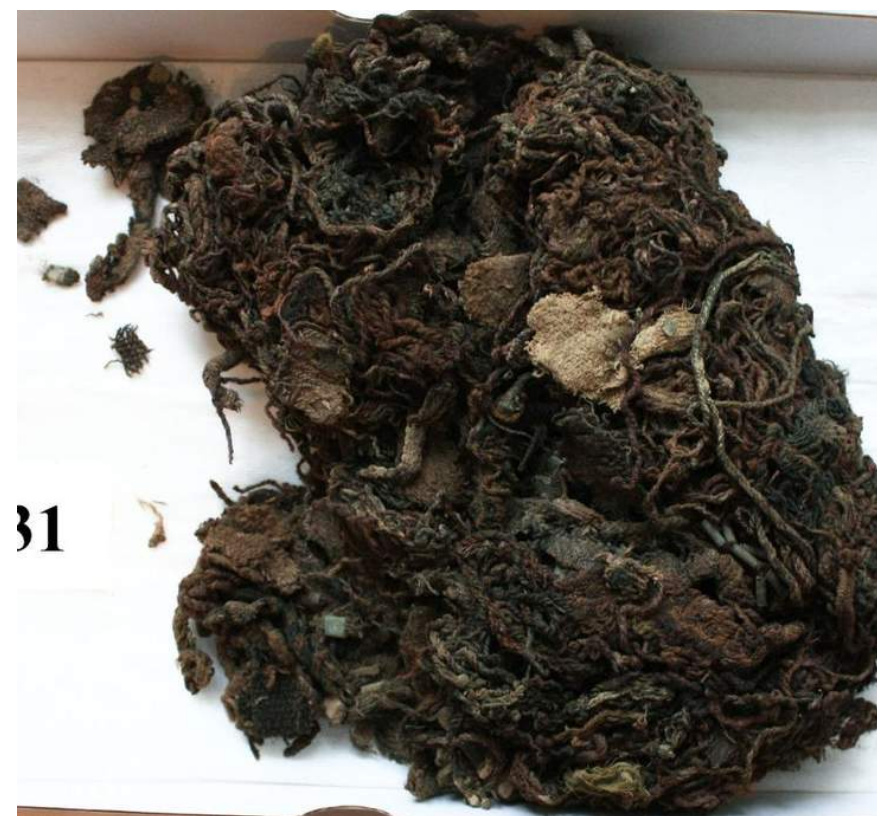
Foto un katre: S.Dundure

2016. gadā Valsts policijai nodotās senlietas – tekstilijas

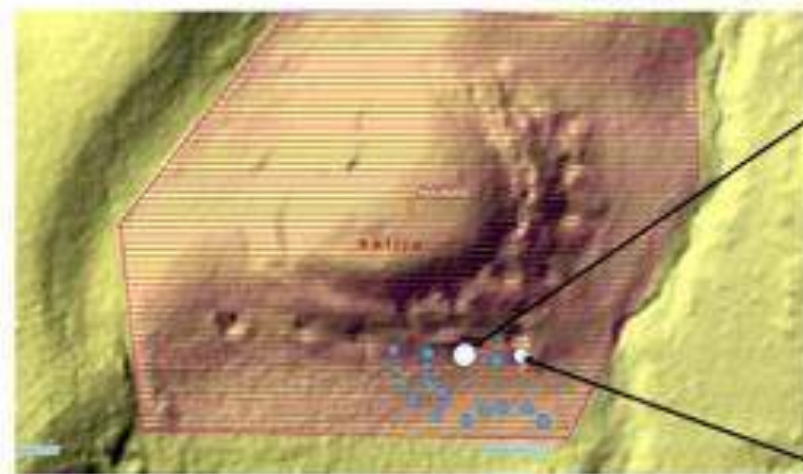
2016. gadā konfiscētās senlietas

43 664,81 EUR

Postījumi Āpšukalna pilskalnā (valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr. 705) 2025. gadā

Valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis «Āpšukalna - pilskalns» (valsts aizsardzības nr. 705),
Sventes pag., Augšdaugavas nov.

1.att. <https://www.hugabo.lv/kartes>

- Lāpstas viena rakuma liebuma un dziļuma 15 bedrītes
- Divas lielākas un dziļākas bedres pilskalna pinnajā valnī

2.att. 2m diametrā pāraktā bedrē, kadrs nr. IMG_9466

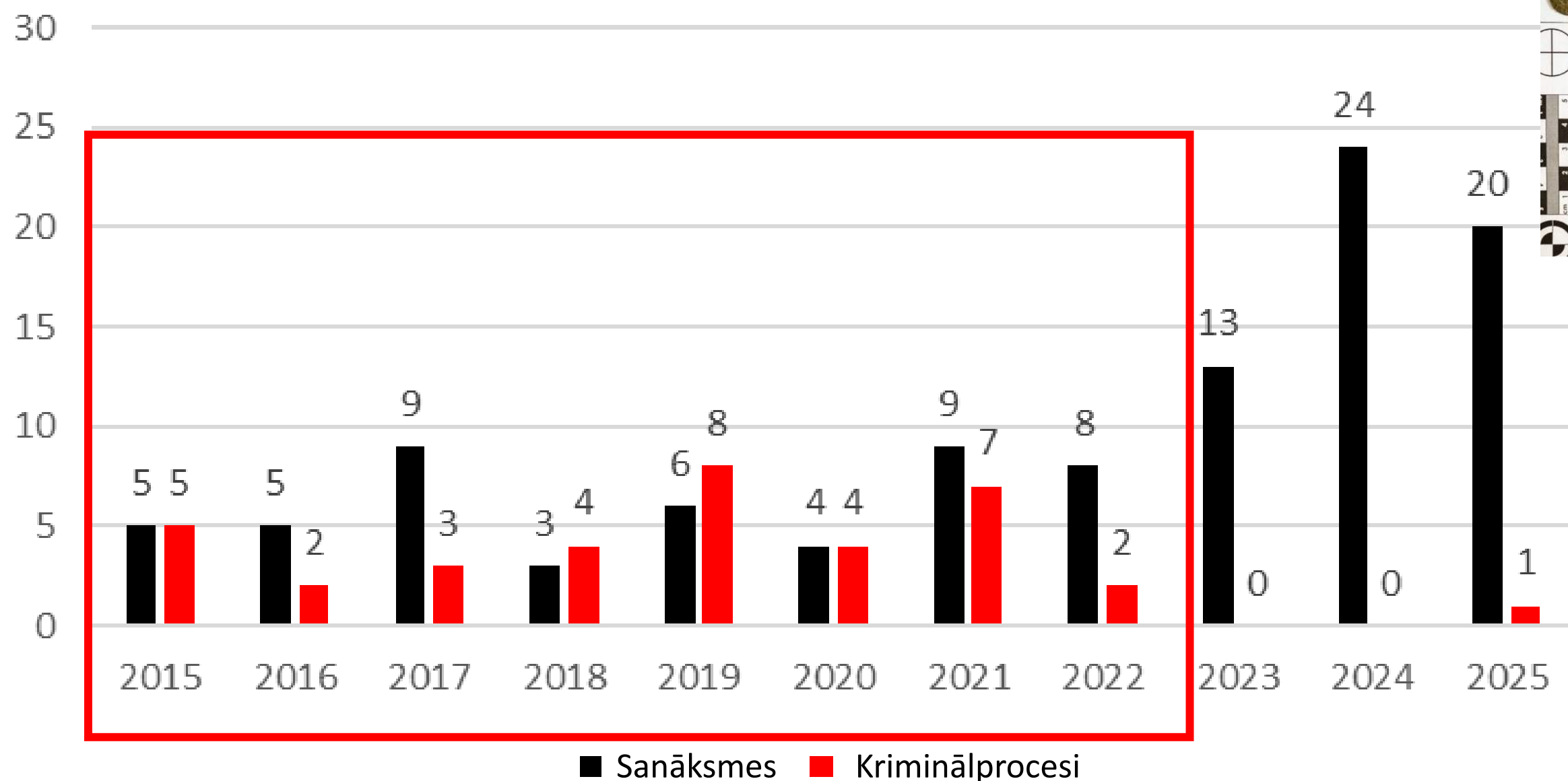

3.att. 1m dziļākā, ap 40cm diametrā izraktā bedrē, kadrs nr. IMG_9456

Nelikumīga senlietu aprīte

NKMP AP(s)NK sēžu statistika

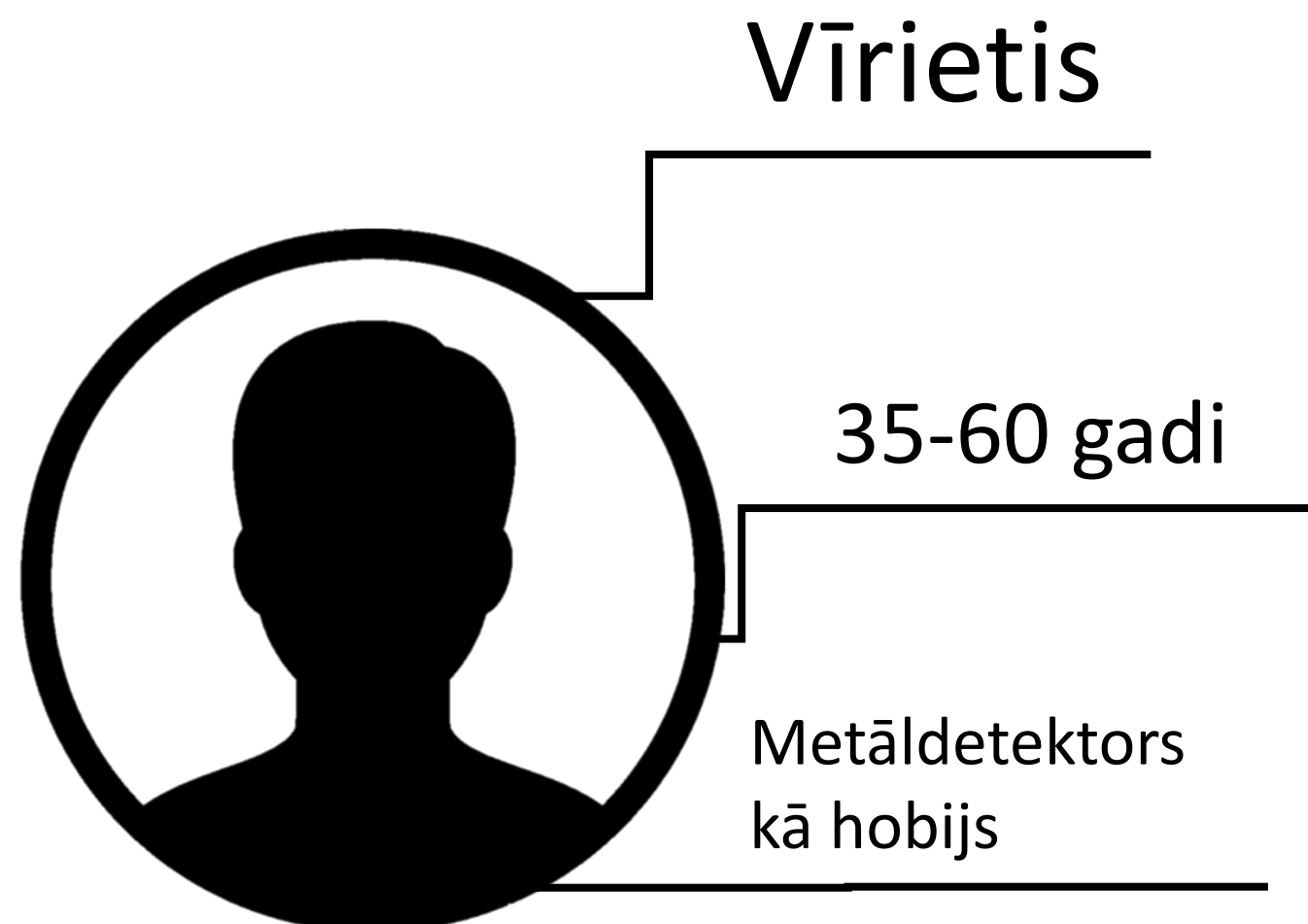
Monētas 136 gab. – šiliņi (solīdi), bilons, kalti Zviedrijas valdnieces Kristīnes valdīšanas laikā Rīgā. Divi no šiliņiem monētpiekariņi. Vairāki no šiliņiem, iespējams, viltojumi, kas izgatavoti Sučavas kaltuvē (mūsdienu Moldovas teritorija). Datējums: 1632.-1654. gads. Arheoloģiskas senlietas. Raksturīgi atradumi minētā laika arheoloģiskajos pieminekļos visā Latvijas teritorijā. Izņemtas 2021. gadā.

Pakavsakta ar akmeņiem jeb “acīm” uz noplacinātiem galiem. Uz saktas loka vijums no šauras vara stieples, kurā ievērtas 24 mūsdienu Krievijas teritorijā 17. gs. kaltas monētas – dengas. Arheoloģiska senlieta. Datējums: 16.-17. gs. Izņemta 2020. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Vidējais personas profils, kas iesaistīts nelikumīgā senlietu apritē

Dzelzs šurasmens cirvis.
Datējums: 9.-10. gs.
Izņemts 2023. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Skārda cilindru grīstes
vainagu fragmenti.
Datējums: 9.-11. gs.
Izņemti 2023. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

No nelikumīgas aprites izņemto arheoloģisko senlietu veidi

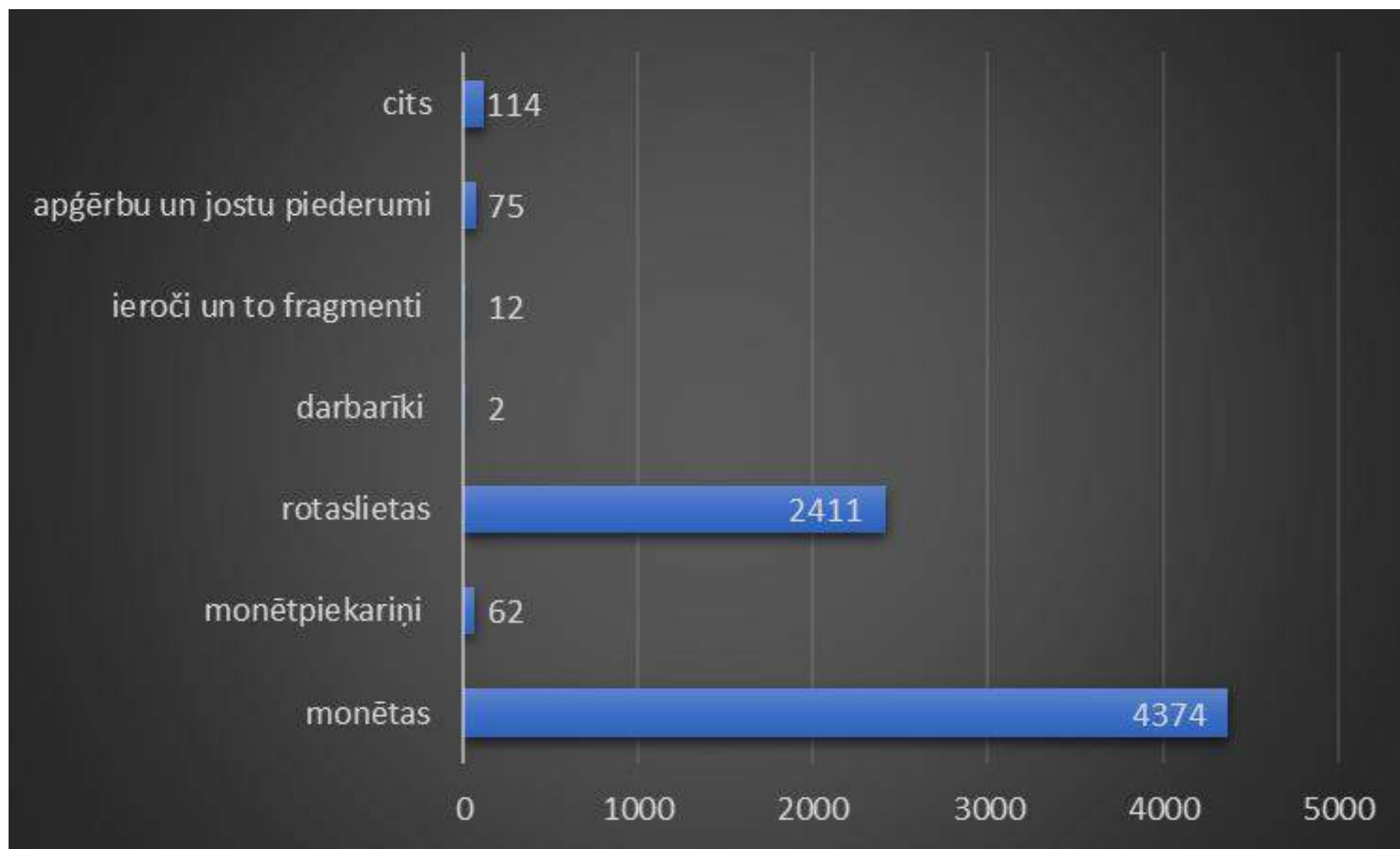

Foto: NKMP

No nelikumīgas aprites izņemto arheoloģisko rotu veidi

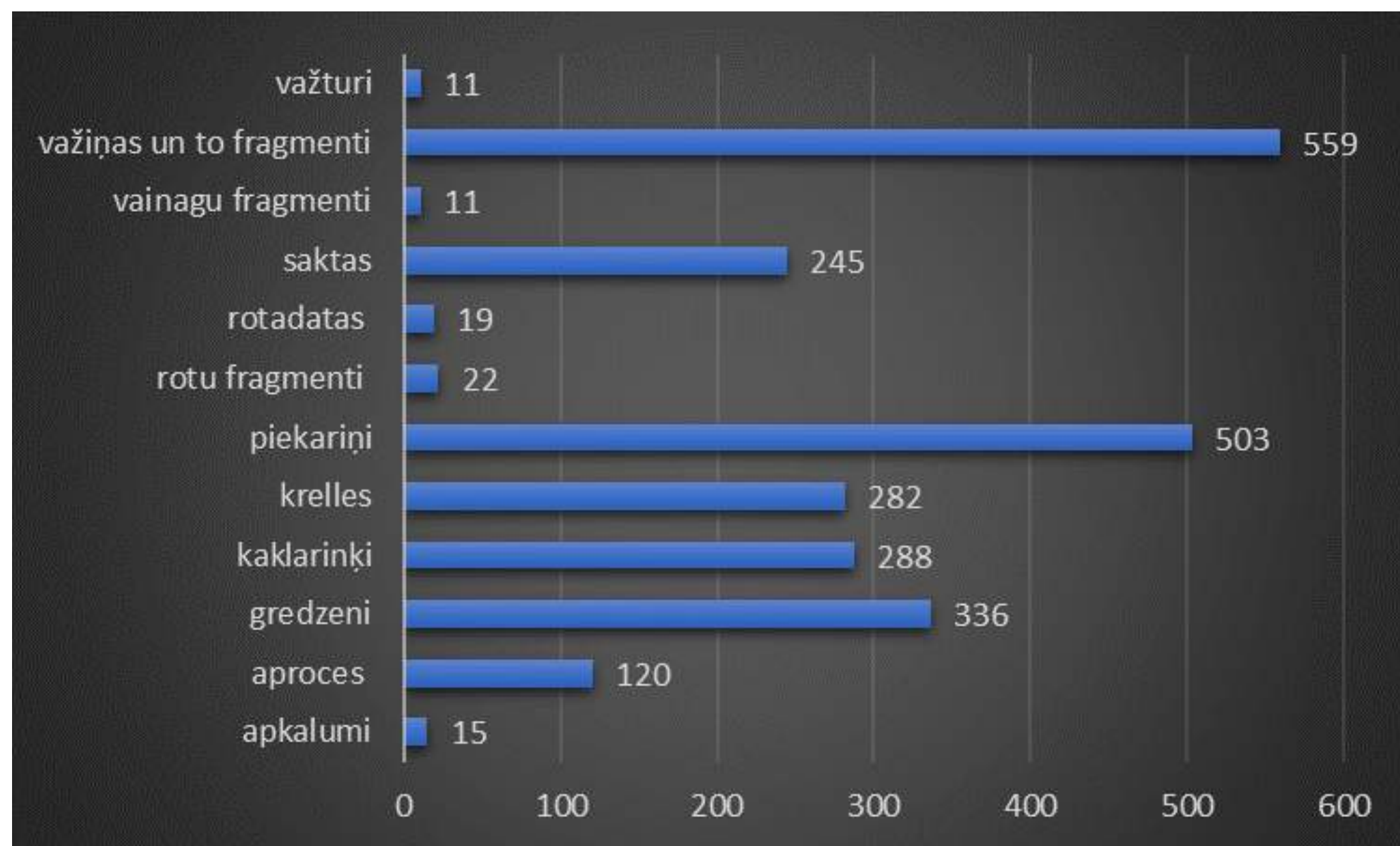
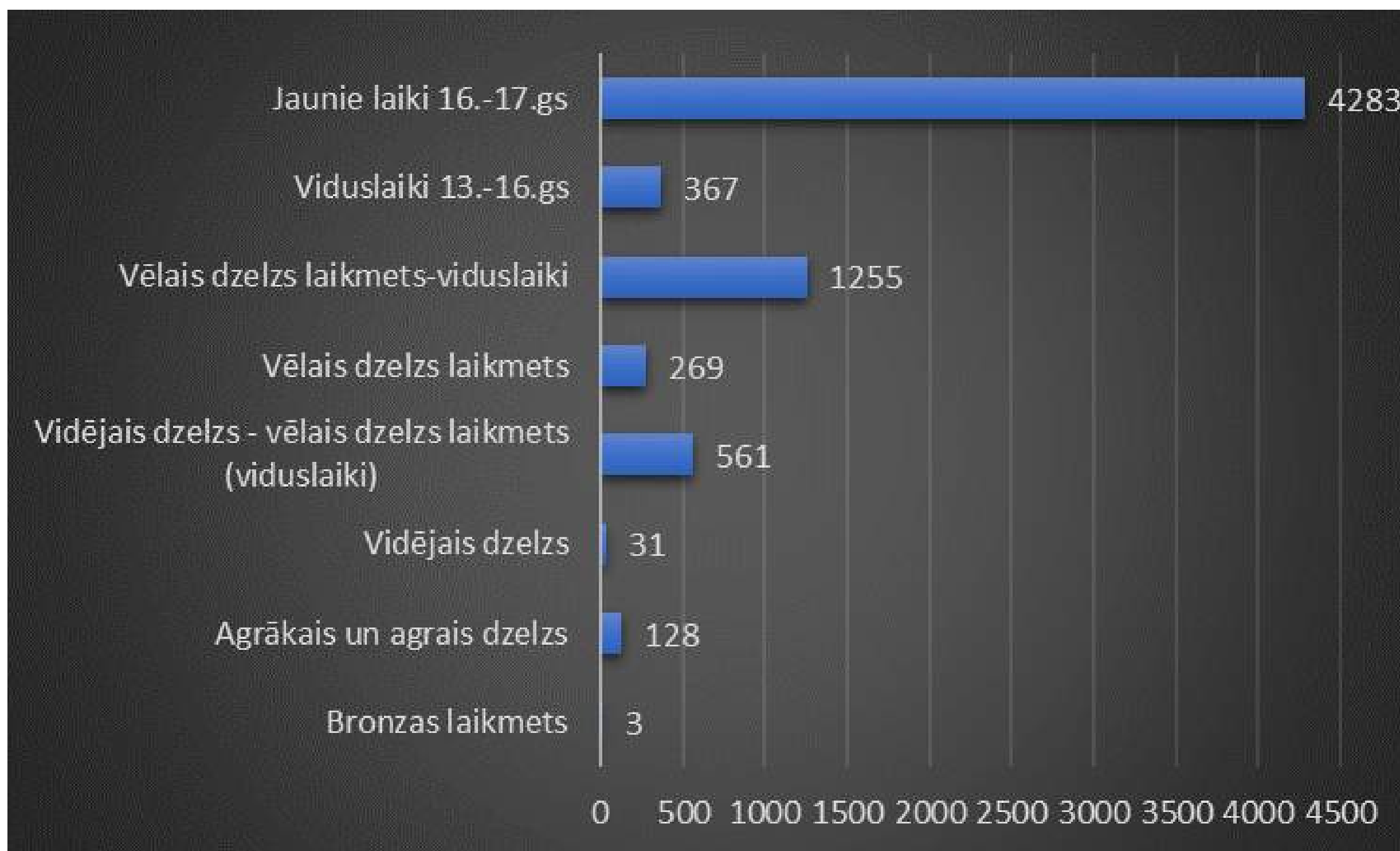
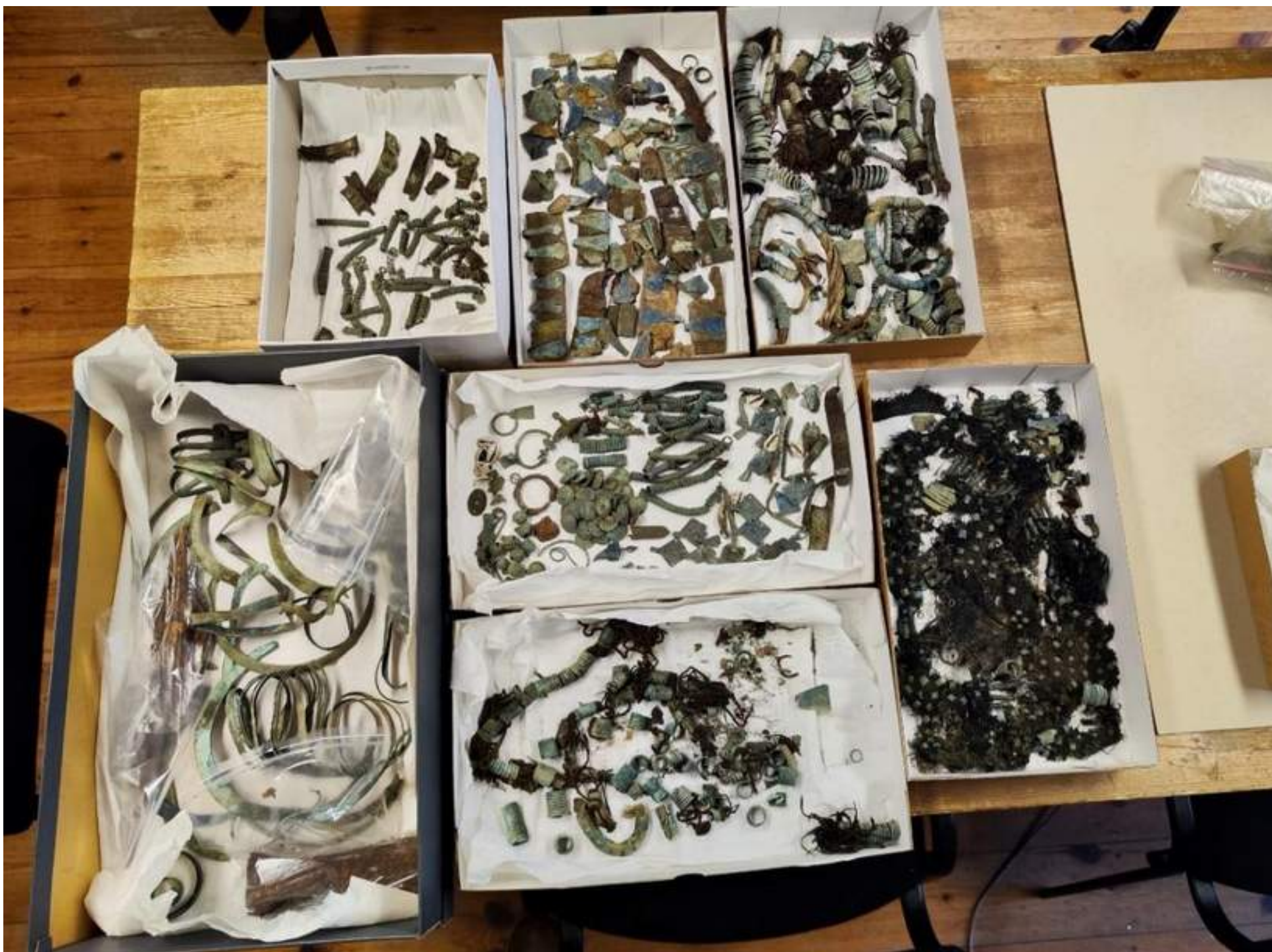

Foto: NKMP

No nelikumīgas aprites izņemto arheoloģisko senlietu datējumu statistika

2023. gadā no mantrača
atgūtas latgaļu senlietas
Datējums: 8.-16. gs.

Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Precedents – E.Fomberga krimināllieta 2018.-2024.g.

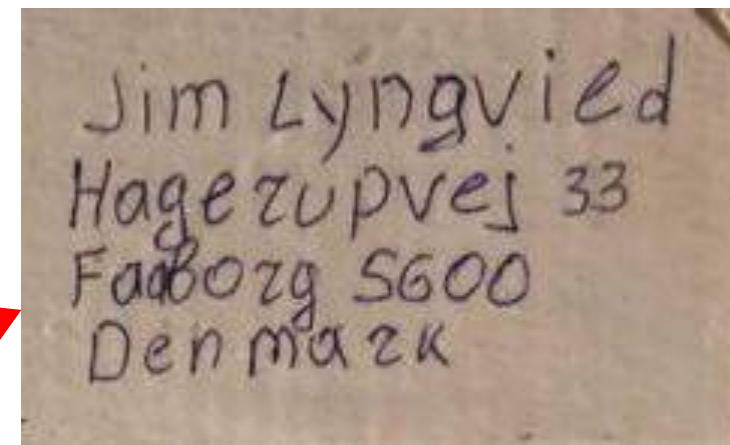

- 2013. g. E.Fombergs deklarēja viņam piederošās senlietas
- 2018. g. Valsts policija izmeklēšanas ietvaros, kas tika uzsākta pret E.Fombergu, izņēma 106 arheoloģiskās senlietas
- 2018. g. NKMP un LNVM komisijas izvērtēja senlietas.
- 2020. g. tiek uzsākta tiesvedība
- 2022. g. pirmās instances tiesa atzina E.Fombergu par nevainīgu.
- 2022. g. NKMP iesniedza apelāciju.
- 2022. g. lietu izskata otrā instancē – apgabaltiesas tiesas kolēģijā
- 2023. g. tiesa atzīst E.Fombergu par vainīgu
- 2023. g. E.Fombergs iesniedz kasāciju.
- 2024. g. kasācija tiek noraidīta un stājas spēkā otrajā instancē piespriestais sods – seši mēneši nosacīts ieslodzījums, viens gads probācijas periods un senlietu konfiskācija.

Verizon LTE 18:49 11%
Jim Martin Wegener...
Active 1h ago

THANK YOU FOR
REACHING OUT!

"most"

Jim Lyngvild

jimlyngvild

1.6k followers · 9 following

Message

Follow

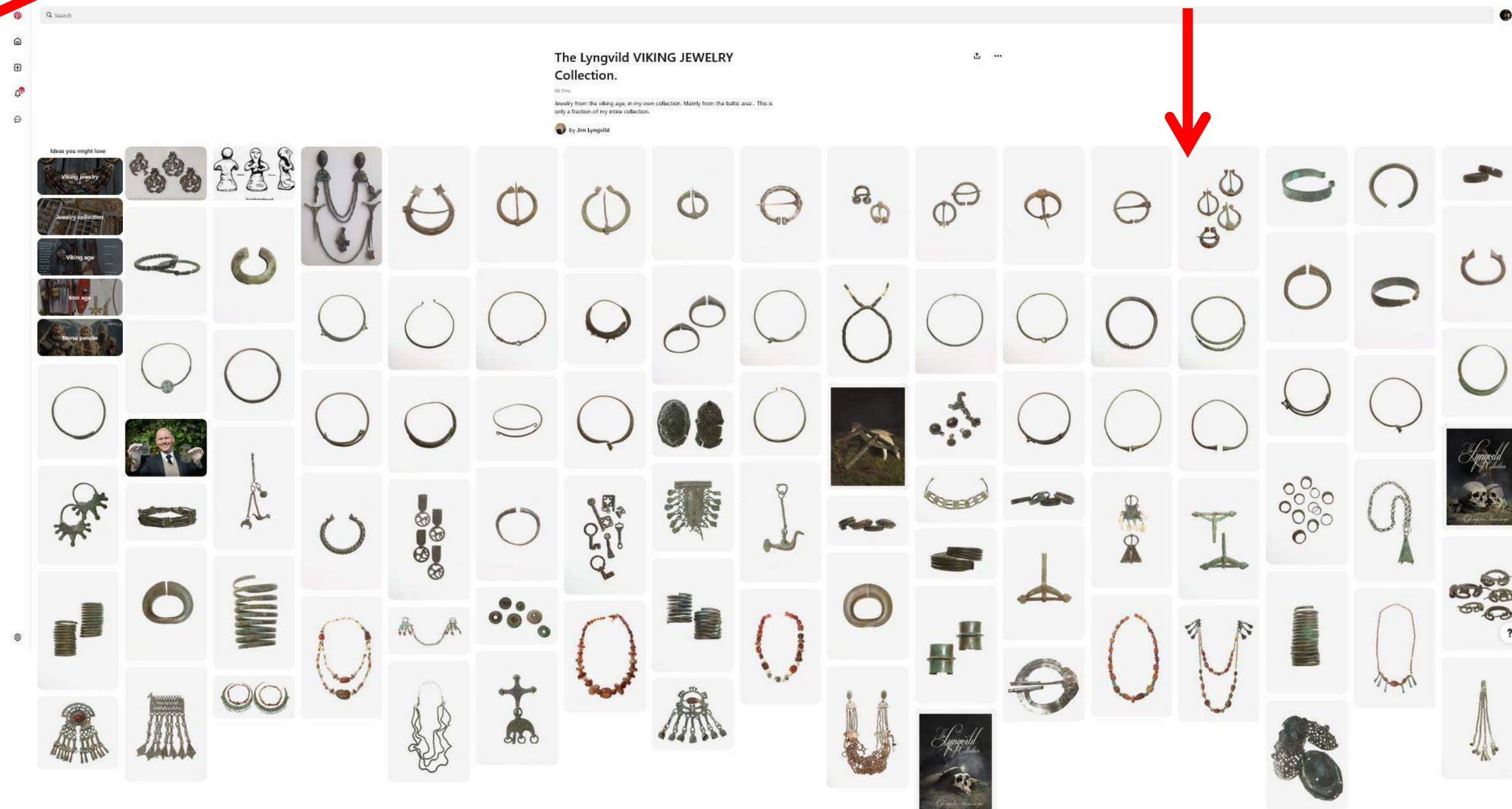
EXcellent!!!

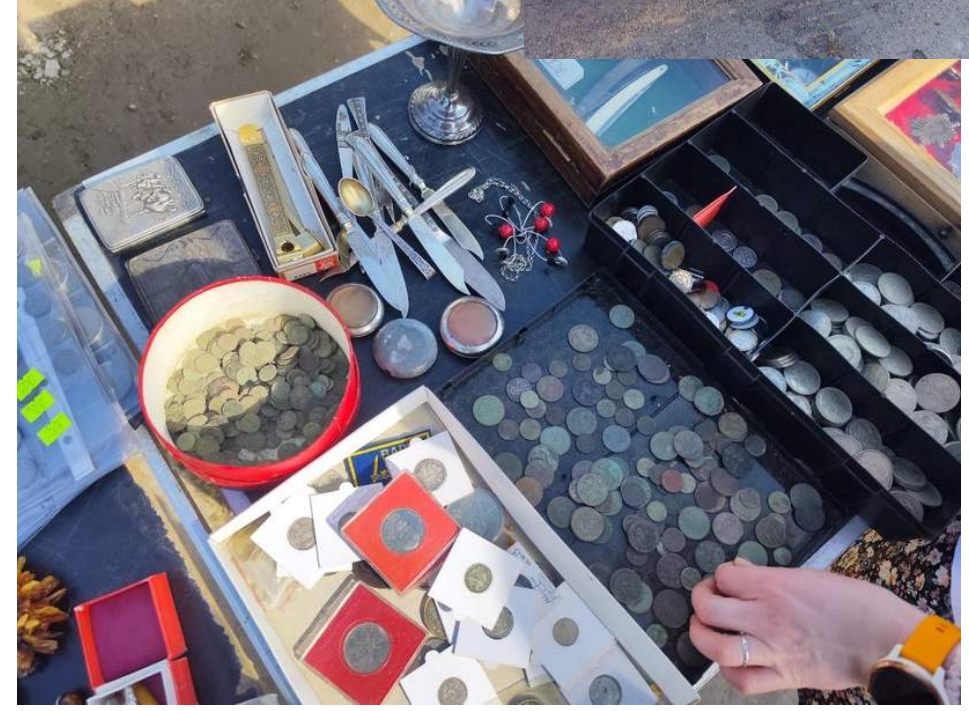
Do you have more?

I look. But you have to know,
that 99% is from 2 private
collections in Denmark... Its
only a few things that i tried
rescue from Ebav.

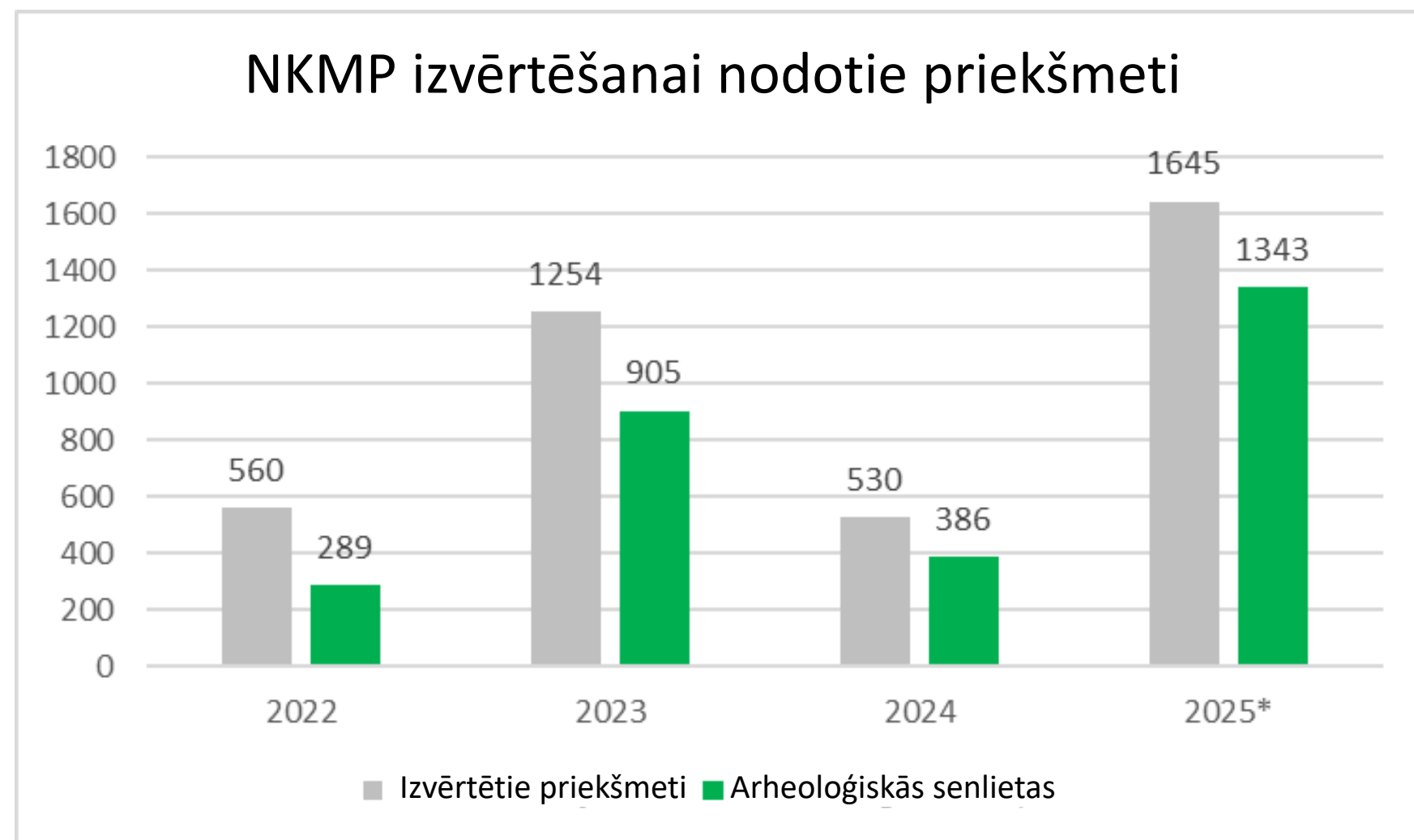

Here you can see the WHOLE

NKMP izvērtēšanai no privātpersonām un muzejiem saņemto senlietu statistika

Bronzas šķēršu saktas.
Datējums: 2.-3. gs.
Saņemtas 2025. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

Divasmens zobens
Datējums: 12.-13. gs.
Saņemtas 2025. gadā
Foto: Mārcis Kalniņš, NKMP

2025. gadā izvērtēšanai saņemts depozīts – 840
sudraba monētas, 1 sudraba sakta, 2 sudraba
gredzeni un pods, kurā tie atrasti

Arheoloģisko pieminekļu izlaupīšana un postīšana

Daņilovkas senkapi – dzelzs laikmeta
uzkalniņkapi, valsts nozīmes kultūras
piemineklis Nr. 256, 2015

**Starp aptuveni 2010. un 2016.
gadu Austrumlatvijā tika
izlaupīti vairāk kā 1000 ar dzelzs
laikmetu-viduslaiku sākumu
datējami apbedījumi.**

**Kopš 2015. gada Latvijā ir aktīvi
veiktas likumdošanas izmaiņas,
lai apturētu arheoloģisko
pieminekļu postīšanu un
izlaupīšanu.**

2018. gadā Latvija ratificēja **1995. gada UNIDROIT konvenciju** un 2019. gadā - **UNESCO 1970. gada konvenciju**. Abu šo konvenciju ratificēšana parādīja valsts nostāju un vēlmi ierobežot kultūras priekšmetu nelikumīgu apriti. Abu šo konvenciju ratificēšana formalizēja un nostiprināja jau esošos tiesiskos instrumentus un administratīvo praksi.

Nikosijas konvencijas ratificēšana 2022. gadā palīdzēja normatīvajos aktos stiprināt kriminālatbildību par nelikumīgām darbībām, kas saistītas ar Latvijas vai citas valsts aizsardzībā esošiem kultūras priekšmetiem, tai skaitā arī senlietām.

2020. Un 2021. gadā divās krimināllietās izņemtas senlietas

Ko nedrīkst darīt ar senlietām?

Aizliegts **iznīcināt, bojāt un bez Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes atļaujas atsavināt, iegūt, glabāt, pārvietot vai pārsūtīt senlietas**, kuras saskaņā ar šā likuma [7.](#) panta ceturtās daļas noteikumiem **pieder Latvijas valstij**.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS
Par kultūras pieminekļu aizsardzību 3.1.pants

Kultūras pieminekļus, tai skaitā **senlietas**, kuras saskaņā ar šā likuma [7.panta](#) ceturtās daļas noteikumiem **pieder Latvijas valstij, ir aizliegts izvest ārpus Latvijas Republikas**. Kultūras pieminekļu, tai skaitā senlietu, kuras saskaņā ar šā likuma [7.panta](#) ceturtās daļas noteikumiem pieder Latvijas valstij, pagaidu izvešana iespējama tikai ar Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes atļauju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

LATVIJAS REPUBLIKAS LIKUMS
Par kultūras pieminekļu aizsardzību 4.pants

Bronzas piekariņš – atslēga ar rombveida galvu, šķērsgrīzumā apaļu kātu uz kura zem galvas nelieli izvirzīti “pleciņi” un kvadrātveida ažūru atslēgas zobu.
Datējums: 12. – 13. gs. Nodots NKMP 2023. gadā.

NKMP, M.Kalniņa foto

Sods par nelikumīgu darbību ar senlietām

Par Latvijas Republikas aizsardzībā esošas senlietas, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošas senlietas nelikumīgu iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu, pārsūtīšanu, atsavināšanu vai par tās nelikumīgu izvešanu ārpus Latvijas Republikas vai ieviešanu Latvijas Republikā —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Krimināllikums 229.¹ pants. Nelikumīgas darbības ar valstij piederošām senlietām

Monēta – sudrabs, diametrs 26,84 mm, svars 6.77 g. Kalta Romas impērijas provincē. Datējums: 2.-3. gs.

Izņemta muitā kopā ar 11 līdzīgām monētām 2021. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

10 gab. 16.-17. gs monētas. Atrastas 2024. gadā

NKMP, M.Kalniņa foto

Persona, kas labprātīgi nodevusi nelikumīgi iegūtu, glabātu, pārvietotu vai pārsūtītu Latvijas Republikas aizsardzībā esošu senlietu, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošu senlietu, tiek atbrīvota no kriminālatbildības par Latvijas Republikas aizsardzībā esošas senlietas, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošas senlietas nelikumīgu iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu vai pārsūtīšanu.

Krimināllikums 229.² pants. Personas atbrīvošana no kriminālatbildības par valstij piederošu senlietu nelikumīgu iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu un pārsūtīšanu

Kur ziņot, ja ir aizdomas par nelikumīgām darbībām ar senlietām un/vai kultūras pieminekļos?

1. Policijai
2. Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei:

- Par senlietām: (+371) **66164798**,
(+371) **67224519**,

pasts@nkmp.gov.lv vai
marcis.kalnins@nkmp.gov.lv

- Par senvietām: (+371) **66164787**,

NKMP mājaslapā vai
arheologija@nkmp.gov.lv

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Par mums ▾ Pakalpojumi ▾ Aktualitātes ▾ IS Mantojums ▾ Kontakti ▾

Meklēt Piekļūstamība

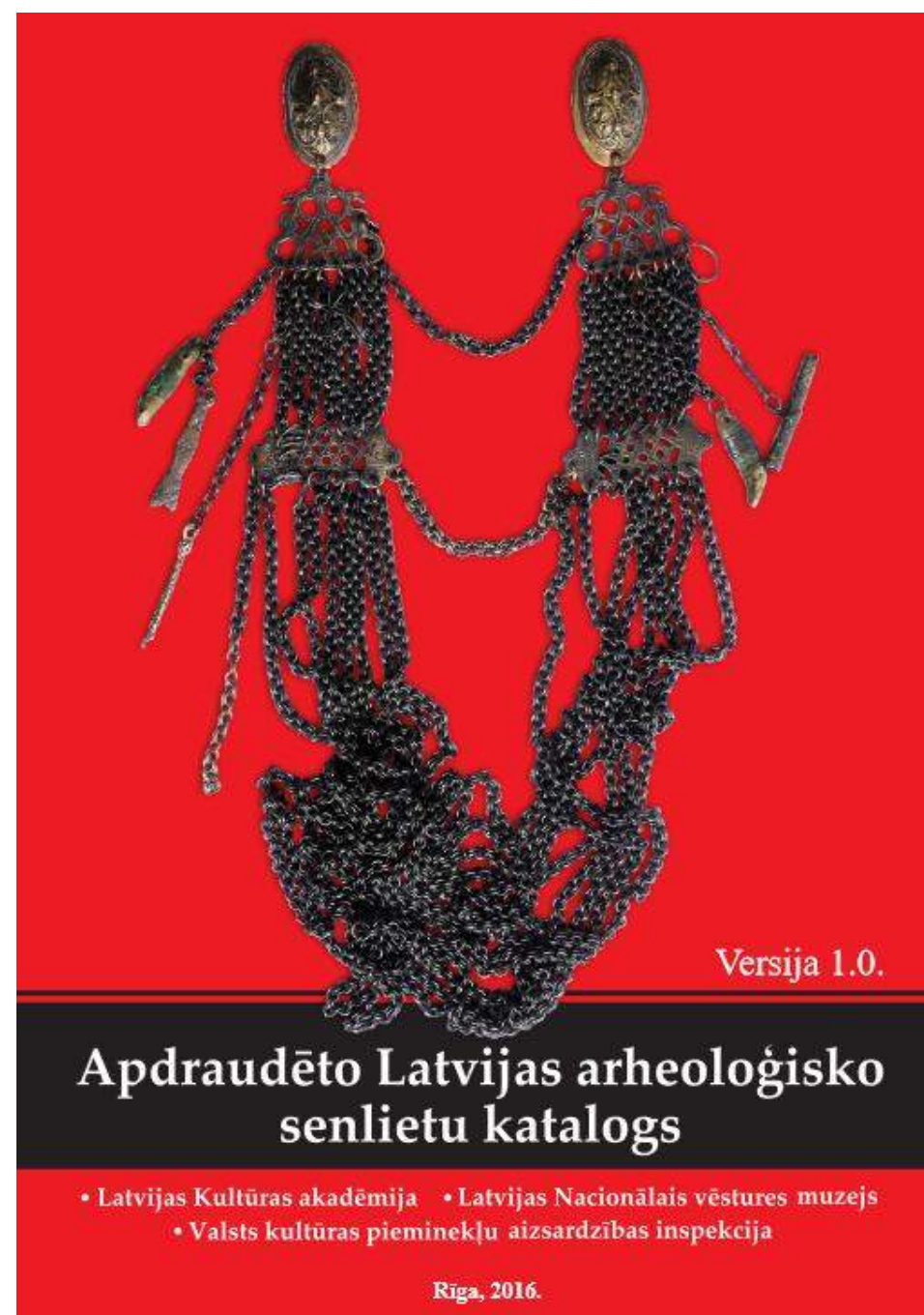
Izmaiņas Informējam, ka 6. novembrī no plkst. 19:00 ir iespējami īslaicīgi tīmekļvietnes darbības traucējumi saistībā ar plānotajiem uzlabojumiem. Atvainojamies par sagādātajām neērtībām!

Noderīgi	Pakalpojumi	Par Pārvaldi
• Pieminekļu saraksts informācijas sistēmā "Mantojums" ↗ • Kritēriji objektu iekļaušanai pieminekļu sarakstā • Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma	• Pārvaldes sniegtie pakalpojumi • Dokumentu pieņemšana un iesniegumu formas • Būvniecības dokumentācijas saskaņošana • Restauratoru kvalifikācija • Būvniecības dokumentācijas saskaņošana • ZIŅOT PAR POSTĪJUMIEM KULTŪRAS PIEMINEKĻOS • Novērtējiet saņemto pakalpojumu	• Vadītāja • Struktūra • Darbības jomas • Publikācijas un pārskati • Iestādes kontakti • Kontakti medijiem • Sazināties par darba iespējām

Apdraudētās Latvijas arheoloģiskās senlietas

Apdraudēto Latvijas
arheoloģisko senlietu
katalogs

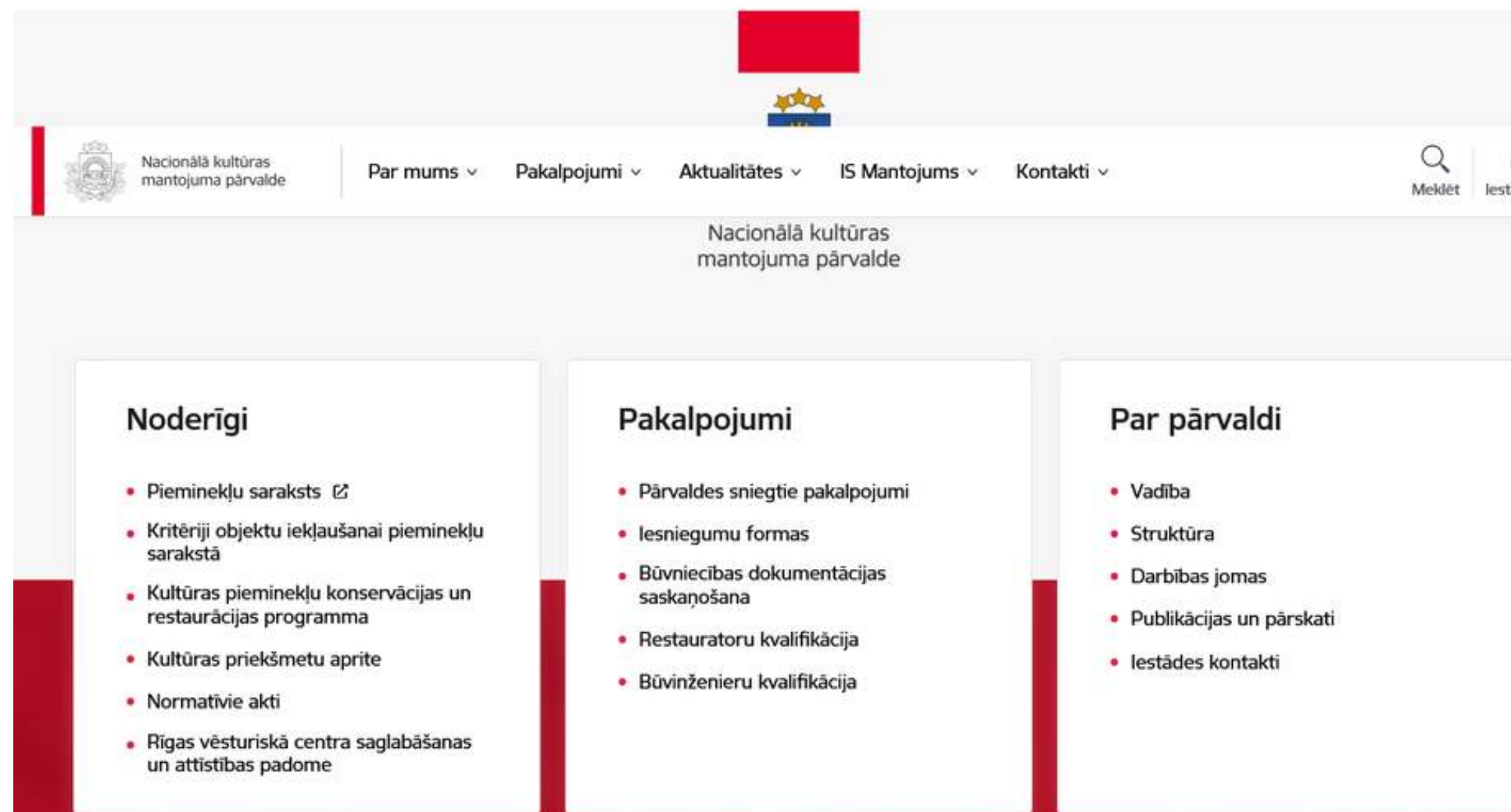
Pieejams NKMP
mājaslapā

<https://www.nkmp.gov.lv/lv/pieejams-elektronisks-apdraudeto-latvijas-arheologisko-senlietu-katalogs>

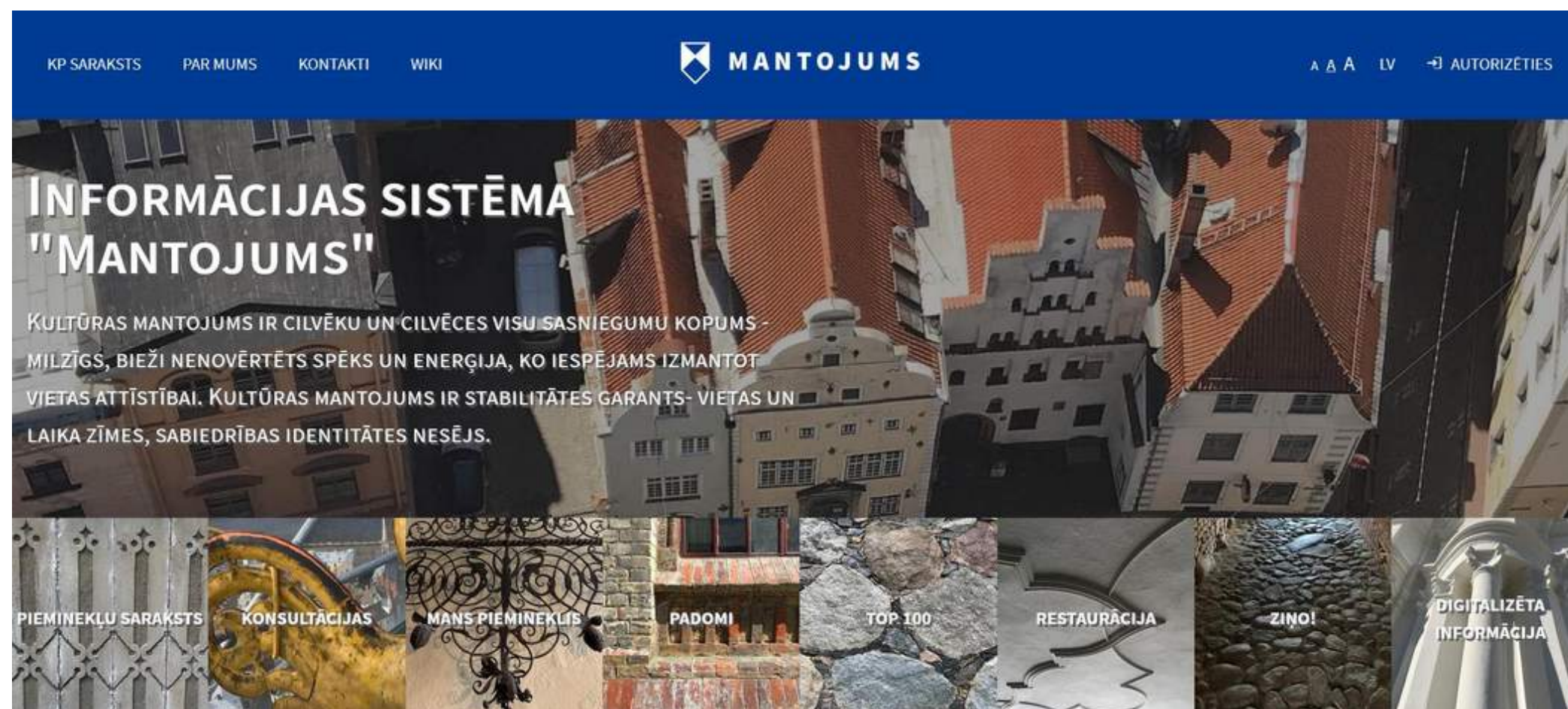
Plašāka informācija par kultūras pieminekļu aizsardzību pieejama Nacionālajā kultūras mantojuma pārvaldē:

www.nkmp.gov.lv

Valsts aizsargāto kultūras pieminekļu saraksts:

<https://mantojums.lv/>

Paldies par uzmanību!

Mārcis Kalniņš

Eksperts (arheologs)

Kultūras priekšmetu aprites daļa

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050

Tel. +371 66164798, +371 22318009

marcis.kalnins@nkmp.gov.lv

www.nkmp.gov.lv

